

บทที่ 10

การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่กิจกรรมสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุที่มีภาวะเรื้อรัง (Making Public Space for Elderly with Chronic Condition)

กীরติ สัทธานนท์

ศิโรตม เสือคล้าย

สิทธิพงษ์ เพิ่มพิทักษ์

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของผู้สูงอายุในโครงสร้างของประชากรไทยและทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นประเด็นสำคัญที่รัฐไทยได้เล็งเห็นความสำคัญและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อประชากรกลุ่มนี้ จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการรับมือปัญหาและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงอายุผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลยุทธ์ที่ 1 คือการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความเป็นมิตรปลอดภัยต่อผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจและร่างกาย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการคือ ข้อมูลด้านสังคมประชากรของผู้สูงอายุ พฤติกรรมของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมสาธารณะ และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะในเขตตำบลท่าโพธิ์ ภายใต้การผสมผสานกรอบแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design : Design for All) แนวความคิดเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ(Age-friendly cities) และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ (Assistive Technology : HAAT model) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะนำเสนอต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปเป็นต้นแบบในการปรับปรุงในอนาคต

การวิจัยนี้กระบวนกรวิจัยผสมผสานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ กล่าวคือการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมบริบททางด้านกายภาพของตำบลท่าโพธิ์ ในลักษณะโครงสร้างการอยู่อาศัย ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะและศูนย์กลางชุมชน เพื่อประเมินความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะต่อผู้สูงอายุ รวมถึงการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุที่มีอยู่ การทำความเข้าใจคุณลักษณะของผู้สูงอายุจากแบบสอบถามสำมะโนประชากรผู้สูงอายุในเขตตำบลท่าโพธิ์ การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเชิงลึกในการระบุปัญหา ความต้องการและข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ แล้วนำผลทั้งหมดที่ได้มาพิจารณาร่วมกันด้วย HAAT model เพื่อพัฒนาแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะประเภทต่างๆ ใน 3 ด้านได้แก่ด้านกายภาพ ควรปรับปรุงลักษณะทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเช่น พื้นผิวต่างระดับห้องน้ำผู้สูงอายุ หลังคาบังแดด ที่นั่ง แสงสว่าง ให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ ด้านสังคมควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่นการออกกำลังกายให้มากขึ้น ด้านการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุน งบประมาณหรืออำนวยความสะดวกในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะตามแนวทางที่ได้เสนอเอาไว้อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ควรพิจารณาจัดหาพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ทดแทนพื้นที่สาธารณะในที่ดินของผู้ใหญ่บ้านที่มีความเป็นสาธารณะ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ รมรณรงค์การตระหนักรู้ถึงการให้

ความสำคัญกับผู้สูงอายุที่เดินทางด้วยการเดินหรือรถจักรยานในบริเวณชุมชน 2) การออกแบบลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุในการเปลี่ยนระดับขึ้นลงอาคารสาธารณะหรือที่พักอาศัยมอบให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะ เช่นศาลาวัด เวที อาคารสาธารณะ ที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องขึ้นลง เพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยกับผู้สูงอายุและเป็นต้นแบบของการพัฒนาลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ ต้นทุนต่ำ เพื่อใช้ในการพัฒนาในอนาคต

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, พื้นที่สาธารณะ, ภูมิคุ้มกัน

ABSTRACT

The change of elderly ratio in Thailand and the world population structure has increasing constantly. Thai government foresees the importance and the tendency of this problem which possibly have impact on this group of people. Therefore, the government has set the strategy to deal with and set the immunity for elderly through the National Economic and Social Development Plan. The first strategy was preparing the safety environment in community for elderly to live the routine life and do social activities, which supported them to have mental and physical immunity. The three main objectives of this research were to obtain the social information of elderly, to examine the behavior of elder in doing public activities, and to examine the physical characteristic of public area in T. Tha Pho under the integrated concepts: Universal Design: Design for All, Age-friendly cities, and Assistive Technology: HAAT model in order to set the guideline for developing public area presenting to local administrative organization for further development in the future.

This research applied mixed methods to collect physical, social, and cultural data of elderly. The survey of area to collect physical context data of T. Tha Pho: residence structure, public area location, and public center to assess the friendliness of the public area to elderly; including the survey on the existing facilities for elderly. Census questionnaire was used to understand characteristic of elderly in T. Tha Pho. In-depth interview also utilized to obtain the problems, requirements, and restriction of public area development. All collected data was analyzed applying HAAT model to develop the public area.

Results were divided into 3 parts. 1) Guidelines for public area development in 3 aspects: physical improvement such as grade separation, toilet for elderly, shelter, seats, and light to suit elderly usage, social improvement such as promoted elderly to participate in social activities such as doing more exercise, and local administrative management by supporting budget or facility for public area development as proposed constantly. Moreover, providing new public area to replace the area in the headman's land should be considered for the sustainable public area development and promoting an awareness of giving importance to elderly who walk or cycle in the community. 2) Elevator for elderly was distributed to

Subdistrict Administrative Organization to use in public buildings and residence, such as temple pavilion, stage, and public buildings which elderly needed to getting up and down, for their convenience and safety and developing the low-cost elevator for elderly in the future. 3) The cooperation between Naresuan University, Local Administrative Organization, and Tha Pho community was formed to boost the immunity for elderly in T. Tha Pho through the activities constantly and sustainably.

Key words: Elderly, Public Area, Immunity

วัตถุประสงค์

- 1 มีข้อมูลด้านสังคม ประชากรและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่มีภาวะเรื้อรังและปฏิสัมพันธ์กับชุมชน
- 2 ได้แนวทางและรูปแบบการจัดสร้างและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะตัวอย่างสำหรับผู้สูงอายุ
- 3 ภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมปรับปรุงจัดสร้าง และวางแผนการออกแบบที่พื้นที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุในชนบทอย่างเหมาะสม

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design; Design for All) (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2551)

Universal Design เป็นแนวความคิดสากลที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่ และส่งเสริม จากแนวความคิดเดิมเพื่อให้ผู้พิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในอาคาร และสิ่งแวดล้อมตามโครงการ Promotion of Non-Handicapping Physical Environment for Disabled Persons และได้มีการพัฒนา ตามลำดับเป็น Accessible Design, Adaptable Design, Barrier Free Design ซึ่งในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหลักการของ Universal Design (ภราดร ัญญาพันธุ์ 2550) คือ

หลักการที่ 1 ความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ (Equitable Use)

หลักการที่ 2 ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexible Use)

หลักการที่ 3 ใช้งานด้วยตนเอง (Simple and Intuitive)

หลักการที่ 4 การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจ (Perceptible Information)

หลักการที่ 5 ทนต่อการใช้ที่ผิดพลาด (Tolerance for Error)

หลักการที่ 6 เบาแรง (Low Physical Effort)

หลักการที่ 7 มีขนาดและที่ว่างเพื่อการเข้าถึงและใช้ได้ (Size and Space for Approach and Use)

ก่อนหน้านี้มีการใช้คำว่า “การออกแบบที่สามารถเข้าถึงได้ (Accessible design)” หรือคำว่า “ออกแบบที่ ไม่มีอุปสรรคกีดขวาง (Barrier-free design)” ซึ่งเริ่มต้นหลักการการออกแบบจากคนพิการหรือบุคคลที่ด้อยความสามารถต่างๆ หลังจากนั้นมีการค้นพบว่ามีบุคคลกลุ่มอื่นๆอีกที่ไม่พิการหรือด้อยความสามารถ แต่ด้วยข้อจำกัดของตนเอง เช่นกลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้หญิงตั้ง ครรภ์ คนป่วย ทำให้มีความจำเป็นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับข้อจำกัดเหล่านั้นจนเกิดคำว่า “การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal design ;Design for All)” ซึ่งครอบคลุมการออกแบบที่คำนึงถึงข้อจำกัดลักษณะการใช้สอยของคนทุกกลุ่มตามที่กล่าวมาข้างต้น

3.2 การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ (Public Space Improvement)

การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบของเมือง ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งที่เป็นพื้นที่ว่างของเมือง (Figure and Ground Theory) รวมไปถึงการเชื่อมต่อและการเคลื่อนไหวของกิจกรรมภายในพื้นที่เมือง (Linkage Theory) อีกทั้งการ

สร้างความเข้าใจลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและบริบทของแต่ละพื้นที่ (Place Theory) ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดลำดับความสำคัญของศักยภาพในการเกิดกิจกรรมทางสังคมของพื้นที่นั้นๆ

ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ¹ ให้มีคุณภาพที่ดีนอกจากการนำแนวคิดการออกแบบสำหรับทุกคนแล้วยังต้องคำนึงถึง 4 ปัจจัยหลักคือ

หลักการที่ 1 การเข้าถึงและการประสานเชื่อมต่อ (Access and Linkages)

หลักการที่ 2 การสร้างความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ที่สวยงาม (Comfort and Image)

หลักการที่ 3 การใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้น (Used and Activities)

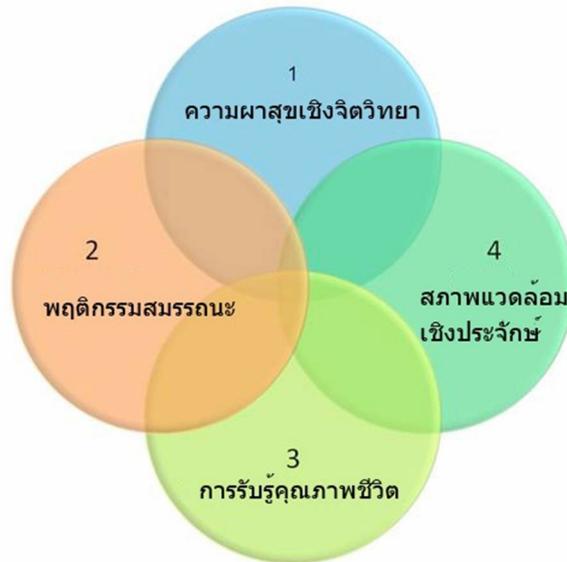
หลักการที่ 4 การเป็นกันเองในสังคม (Sociability)

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

ความต้องการพื้นฐานในการใช้พื้นที่ของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ

สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการสำรวจกลุ่มประชากรในพื้นที่ชนบทในโครงการเมืองน่าอยู่ และโครงการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้บริการแบบครบวงจร (Community Based Rehabilitation: CBR) พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุยังประสบปัญหาด้านการเข้าถึงยังสถานที่สาธารณะต่างๆ ในหลายแห่งที่ยังขาดมาตรฐานและไม่เอื้ออำนวยแก่ผู้สูงอายุให้สามารถเข้าไปใช้งานปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเนื่องจากผู้สูงอายุยังขาดความรู้และการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งพื้นที่หลายแห่งในชนบทยังมีระบบระบายน้ำ หรือการจัดการด้านอนามัยที่ยังไม่ได้มาตรฐานเป็นแหล่งของโรคติดต่อรวมถึงเรื่องที่อยู่อาศัยที่หลายแห่งมีสภาพทรุดโทรมและห่างไกลจากแหล่งบริการสาธารณะทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถใช้บริการจากสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานได้อย่างเต็มที่ รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลเพิ่มขึ้นทั้งจากภายในครอบครัว จากหน่วยงานบริการสาธารณะ รวมถึงด้านสวัสดิการสังคม Lawton ได้เสนอแนวคิดโมเดลสภาพแวดล้อมเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (Lawton, 1975)

1 <http://www.pps.org/>

รูปที่ 10.1 สภาพแวดล้อมเพื่อการมีชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ เสนอโดย Lawton

องค์ประกอบที่ 1 ความผาสุกเชิงจิตวิทยา (Psychological Well Being) หมายถึง การรับรู้และการประเมินตนเองของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคุณค่าและประสบการณ์ในอดีต ตัวอย่างเช่น การรับรู้ความสมหวัง การรับรู้ความสุขจากกิจกรรมต่างๆ

องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรมสมรรถนะ (Behavioral Competence) หมายถึง สภาพร่างกายและความสามารถของผู้สูงอายุที่จะทำหน้าที่ต่างๆ พฤติกรรมสมรรถนะนี้จะครอบคลุมการดำเนินชีวิต สุขภาพ การใช้เวลาและพฤติกรรมสังคมของผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้คุณภาพชีวิต (Perceived Quality Of Life) หมายถึง ความรู้สึกพอใจหรือรู้สึกไม่พอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อสิ่งใดในชีวิตของเขา เช่น ที่อยู่อาศัย ครอบครัว เพื่อนบ้าน การใช้เวลาและอื่นๆ

องค์ประกอบที่ 4 สภาพแวดล้อมเชิงประจักษ์ (Objective Environment) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม 5 ด้าน(ภาพที่ 1-2) คือ ด้านที่ 1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ บรรยากาศและอาคารสถานที่ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2553)

รูปที่ 10.2 สภาพแวดล้อมเชิงประจักษ์ของผู้สูงอายุ เสนอโดย Lawton

องค์ประกอบของชุมชนในสังคมไทยในอดีต มีลักษณะโครงสร้างพื้นฐานที่น่าสนใจอัน ได้แก่ “บวร” หมายถึง บ้าน วัด โรงเรียน

บ้าน หมายถึงชุมชนหน่วยทางสังคมที่สำคัญหน่วยหนึ่งในบ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันเป็นผู้นำผู้นำ เหล่านี้จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพต่างๆภายในหมู่บ้านหรือชุมชน

วัด หน่วยทางสังคมอีกหน่วยหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอดีตวัดคือศูนย์รวมของทุกสิ่งตั้งแต่เกิดจนตายก็ว่าได้ เกิดก็ไปวัดให้พระตั้งชื่อลูก ตั้งชื่อหลานให้ หากลูกหลานเป็นชายก็จักให้บวชเรียนเขียนอ่าน พอโตหน่อยจะออกเหย้า ออกเรือนพระก็เป็นผู้ดูแลรักษาที่ให้อีก ไปจนวาระสุดท้ายก็สงบนิ่ง ณ มุมอันสงบของวัด

โรงเรียน หน่วยทางสังคมสุดท้ายที่จะกล่าวถึง โรงเรียนตั้งขึ้นเป็นทางการครั้งแรกในปี 2414 สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ในสมัยก่อนหน้า วัดคือสถานบันการศึกษาของชุมชน แม้การจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาชาวบ้านในชนบทก็ยังไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนเนื่องจากว่ายังแปลกใหม่อยู่นานหลายปีกว่าชาวบ้านจะเข้าใจและยอมส่งบุตรหลานเข้าในระบบโรงเรียน

ถ้าสังเกตจะเห็นได้ว่าโรงเรียนก็แยกตัวออกมาจากวัดวัดกับโรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานที่ใกล้เคียงกันในด้านการทำงาน กล่าวคือการทำความรู้ สติปัญญาและจิตวิญญาณ วัดมีพระสงฆ์ผู้ทรงภูมิในด้านความรู้ พระสงฆ์อาจมีความรู้ นอกเหนือจากทางธรรม คือก่อนมาบวชในพระพุทธศาสนา ท่านอาจเป็นช่างไม้ ช่างปูน ฯลฯ มาก่อน ความรู้ที่ท่านอาจนำมาพัฒนาวัดหรือนำมาสอนญาติโยมเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ โรงเรียนเช่นกันสร้างปัญญาวิธีการสมัยใหม่เพื่อนำไปสู่การปรับตัวในสังคมในยุคปัจจุบัน

ฉะนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นหน่วยงานสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด วัด มีบ้านและโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ค้ำชูทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติเตือนใจรวมทั้งจิตวิญญาณ มีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนมีวัดที่ให้การสนับสนุนอบรมสั่งสอนในศีลธรรมและมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยอาจเป็นครูภูมิปัญญาให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ และกรรมการสถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน²

ชุมชนน่าอยู่ หมายถึง ชุมชนที่อยู่อาศัยในเขตเมืองและชนบท ที่มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนเข้มแข็ง มีความสะดวกสบาย ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน

ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ

เมื่อเข้าสู่ในวัยสูงอายุมักมีเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลายด้านได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และการเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อสภาพที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น หากไม่มีการปรับเปลี่ยนสภาพที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุและอันตรายต่างๆต่อผู้สูงอายุตามมาได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุปลอดภัยและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับพื้นที่สาธารณะและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ

เนื่องจากการจำกัดความของพื้นที่สาธารณะซึ่งรวมถึงพื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่ลานกิจกรรมชุมชน วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ร้านค้า รวมไปถึงบ้านพักอาศัยของผู้ใหญ่บ้าน ทั้งที่เป็นพื้นที่กลางแจ้งและพื้นที่ในร่มทำให้การสืบค้นหามาตรฐานสำหรับปริมาณและระยะการให้บริการขั้นต่ำจึงมีหลากหลายมาตรฐานและยากต่อการทำความเข้าใจในบริบทที่แตกต่างกัน ปัจจุบันมาตรฐานที่นิยมนำมาอ้างอิงคือมาตรฐานสวนสาธารณะของสำนักโยธาธิการและผังเมืองและสำนักงานสวนสาธารณะสำนักสิ่งแวดล้อม โดยมีการจำแนกประเภทและลำดับศักดิ์ของสวนสาธารณะดังนี้

การจำแนกประเภทของสวนสาธารณะโดยสำนักงานสวนสาธารณะสำนักสิ่งแวดล้อมซึ่งจำแนกสวนสาธารณะ (public park) ตามลักษณะของพื้นที่ วัตถุประสงค์ของการใช้ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท (สำนักงานสวนสาธารณะ, 2544) ดังนี้

1) สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน (pocket park, mini park, totlots) ขนาดไม่เกิน 2 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบประมาณ 1 กิโลเมตร ให้บริการในระยะเดินเข้าถึงใช้เวลา 5-10 นาที อาจอยู่ระหว่างอาคารใช้เป็นสนามเด็กเล่น สถานที่ออกกำลังกายและพบปะสังสรรค์ของประชาชนทุกวัย

2) สวนหมู่บ้าน หรือสวนละแวกบ้าน (neighborhood Park) ขนาดพื้นที่ 2-25 ไร่ รัศมีให้บริการ ในวงรอบประมาณ 1-3 กิโลเมตร เป็นสวนสำหรับผู้อยู่อาศัยละแวกนั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสวนระดับที่ 1

² “วัฒนธรรม และสังคมไทย” เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 <http://thai-social-stories.blogspot.com/2012/08/blog-post.html>

3) สวนชุมชน (community park) ขนาดพื้นที่ไม่เกิน 25-125 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบ ประมาณ 3-8 กิโลเมตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากกว่าสวนระดับที่ 1 และ 2 มีที่เล่นกีฬา พื้นที่พักผ่อนชมธรรมชาติสวยงาม

4) สวนสาธารณะขนาดกลาง หรือสวนสาธารณะระดับเขต (district park) ขนาดพื้นที่ไม่เกิน 125-500 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบมากกว่า 8 กิโลเมตร ให้บริการทั้งผู้เดินเท้าเข้าถึงและผู้ที่อยู่ในระยะไกล เดินทางเข้าถึงด้วยระบบขนส่งมวลชนหรือรถยนต์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าระดับ 2 และระดับที่ 3 เช่น ที่ปิกนิก ลานอเนกประสงค์ และบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บึงน้ำ ลำธาร สวนดอกไม้ขนาดใหญ่ เป็นต้น

5) สวนสาธารณะขนาดใหญ่หรือสวนสาธารณะระดับเมือง (city park) ขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบแก่คนทั้งเมืองและพื้นที่ใกล้เคียงในเขตอิทธิพลของเมืองมีลานกว้างเพื่อจัดกิจกรรม ผู้ใช้บริการเดินทางมาและใช้เวลาพักผ่อนมากกว่าครึ่งวัน มีกิจกรรมหลากหลายดึงดูดความสนใจ

6) สวนถนน (street park) ความกว้างพื้นที่เกินกว่า 3 เมตร ไม่จำกัดความยาวปลูกต้นไม้ 2 ข้างทาง เว้นที่ตรงกลางเป็นทางเดิน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สวนไหล่ทาง หรือทางจักรยาน สวนเกาะกลาง และสวนทางแยก

7) สวนเฉพาะทางหรือสวนอเนกประสงค์ (special purpose park) ไม่จำกัดขนาดพื้นที่ เช่น สวนประวัติศาสตร์ สวนวัฒนธรรม และสวนกีฬา

ส่วนการจำแนกประเภทสวนสาธารณะโดยสำนักผังเมืองซึ่งได้จัดประเภทสวนเป็น 6 ประเภท โดยจะแบ่งตามลำดับชั้นของสวนสาธารณะ(สำนักผังเมือง, 2537:สวน-6) ดังนี้

1) สวนระดับละแวกบ้าน (neighborhood park) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในลักษณะที่ให้ความสงบและความผ่อนคลาย จึงควรออกแบบและจัดให้มีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติหรือคล้ายคลึงกับการอยู่ในชนบท เช่น มีพืชพรรณหลากหลาย พื้นที่สวนห้อมล้อมไปด้วยต้นไม้ เป็นต้น นอกจากนี้สวนระดับนี้มีความจำเป็นมากและควรจัดหาให้มีในพื้นที่เขตเมืองที่เป็นย่านที่มีความหนาแน่นประชากรสูงแต่จะไม่มีควมจำเป็นมากนักในที่ตั้งจะอยู่กลางชุมชนในรัศมีให้บริการ 300-500 เมตร (หรือเท่ากับระยะทางที่เด็กสามารถเดินถึงได้ในเวลา 5-10 นาที) ควรอยู่ใกล้โรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนและไม่ควรอยู่ติดถนนที่มีการจราจรความเร็วสูงหรือถนนสายประธาน เช่น ทางหลวงแผ่นดิน เนื่องจากต้องคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยของเด็กและควรมีทางเดินสวนได้โดยตรงโดยไม่ตัดกับถนนหรือสิ่งกีดขวางอื่น ๆ เช่น ทางรถไฟ ขนาดพื้นที่ 12.5 ไร่/ 1,000 คน และมีองค์ประกอบภายในที่เป็นการหย่อนใจในลักษณะความสงบผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยและการพักผ่อนหย่อนใจที่ต้องออกแรง ออกกำลังกาย มีบริเวณร่มรื่นสำหรับนั่งเล่นและหากมีสภาพธรรมชาติหรือวัตถุหรืออาคารที่สำคัญมีอยู่ในพื้นที่สวน โดยเน้นให้เห็นความสำคัญความโดดเด่นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนไปด้วยในขณะเดียวกันเช่น ศาลเจ้าทับทิมต้นลำพูในสวนสาธารณะสันติชัยปราการ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีองค์ประกอบอื่นๆโดยทั่วไปของสวนเช่น ไฟฟ้าแสงสว่าง ม้านั่ง ชุมนายเครื่องดื่ม มีต้นไม้ให้ความร่มเงา เป็นต้น

2) สวนระดับชุมชน (community park) เป็นสวนสาธารณะที่มีกิจกรรมสำหรับประชากรทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกันและมีกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาและจะได้ประโยชน์สูงสุด โดย

โรงเรียนและชุมชน (รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแล) จะบริหารจัดการร่วมกันเพื่อพัฒนา กิจกรรมในสวนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 2 องค์กรที่ตั้งคลุมพื้นที่บริการในรัศมี 1-2.5 กิโลเมตร (หรือสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที) สำหรับในพื้นที่ที่มี ประชากรหนาแน่นควรจะลดระยะของรัศมีการให้บริการให้น้อยลงเข้าถึงง่าย โดยอยู่บนถนนสายหลัก ของชุมชนขนาดพื้นที่ 2.5 ไร่ / 1,000 คน และองค์ประกอบภายในประกอบด้วยบริเวณร่มรื่นสำหรับ นั่งเล่น สนามกลางแจ้งประเภทต่างๆ ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ที่มีกิจกรรม แข่งกีฬา ลานอเนก ประสงค์ เพื่อออกกำลังกาย เช่นการเดินหรือลานกิจกรรมชุมชน อาจมีอาคารหรือสัญลักษณ์ของ พื้นที่ เช่น พิพิธภัณฑน์ นอกจากนี้ยังต้องมีองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ไฟแสงสว่าง ม้านั่ง ไม้ใหญ่ เป็นต้น

3) สวนระดับย่าน (district park) เป็นสวนสาธารณะสำหรับย่านหรือเขตที่อยู่ใน เมืองขนาดใหญ่หรือเป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการเมืองขนาดเล็กลงไป ซึ่งมีขนาดประชากรที่ ให้บริการระหว่าง 50,000-100,000 คน และมีกิจกรรมที่มีความหลากหลายคลุมพื้นที่บริการในรัศมี 3-6 กิโลเมตร (หรือสามารถเดินทางไปถึงได้โดย ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง) เข้าถึงง่ายโดยอยู่บนถนนสายหลักขนาดพื้นที่ 1.5 ไร่ / 1,000 คน และมีองค์ประกอบภายใน เช่นเดียวกับสวนระดับชุมชนแต่มีจำนวนขนาดมีความหลากหลายของกิจกรรมมากกว่าและใช้พื้นที่ มากกว่า เช่น กิจกรรมดูนก เป็นต้น

4) สวนระดับเมือง (city park) เป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการสำหรับคนทั้งเมือง มี ลักษณะเช่นเดียวกับ สวนระดับย่าน มีขนาดที่ให้บริการตั้งแต่ 100,000 คนขึ้นไปให้บริการครอบคลุม ทั้งเมืองโดยสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งสาธารณะในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงขนาดไม่น้อย กว่า 100 ไร่ โดยมีพื้นที่จัดเตรียมไว้ 300 ไร่ และมีองค์ประกอบภายในเช่นเดียวกับสวนระดับชุมชน และสวนระดับย่าน แต่มีความหลากหลายของกิจกรรมมากกว่าและใช้พื้นที่มากกว่า ตัวอย่างเช่น ค่าย พักแรม อุทยานผีเสื้อและแมลง กิจกรรมขี่จักรยานแรลลี่ ดูนกในสวน วชิรเบญจทัศ หรือลานตะวันยิ้ม (คนพิการ) สโมสรพลเมืองอาวุโส ศูนย์สร้างโอกาสเด็กศูนย์ฝึกอาชีพในสวนลุมพินี เป็นต้น

5) สวนระดับภาค (regional park) เป็นสวนขนาดใหญ่มากหรือสวนที่มี ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปในประเทศไทยมักใช้พื้นที่ที่สภาพทางธรรมชาติที่งดงามหรือมีลักษณะภูมิ ประเทศที่อำนวยความสะดวกและอาจใช้เป็นพื้นที่ร่วมหรือผสมผสานกับวัตถุอื่นของเมือง เช่น พื้นที่ โลงรองรับน้ำ เป็นต้น มีความสำคัญและมีบทบาทระดับภาค ให้บริการแก่ประชากรในเมืองต่างๆได้ โดยรอบ มักจะอยู่นอกเขตเมืองและห่างจากตัวเมืองไม่เกิน 20 กิโลเมตร หรือใช้เวลาเดินทางโดย รถยนต์ไปถึงได้ใน 1 ชั่วโมง ขนาดไม่น้อยกว่า 200 ไร่ และองค์ประกอบภายในอยู่กับสภาพดั้งเดิม หรือวัตถุประสงค์ของพื้นที่ ส่วนองค์ประกอบของสวนโดยทั่วไปเช่นเดียวกับสวนสาธารณะระดับอื่นๆ แต่เน้นที่วัตถุประสงค์หลักดั้งเดิมของบริเวณ เช่น เพื่อสงวนรักษาอนุรักษ์สภาพทางธรรมชาติ หรือ เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ของเมือง เช่น สวนหลวง ร.9 เป็นต้น

6) พื้นที่สีเขียวอื่นเป็นลักษณะพื้นที่โล่งภายในเมือง ซึ่งอยู่ละแวกชุมชนแต่มีที่ตั้งไม่ เหมาะสมที่จะใช้ป็นสวนสาธารณะ ซึ่งประชาชนสามารถมาพักผ่อนหย่อนใจและสามารถตกแต่ง ปลูก ต้นไม้เพื่อความสวยงามร่มรื่นของเมือง ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองในการช่วยลดซับอากาศเสีย ในเมือง ช่วยให้บริเวณนั้นมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ตำแหน่งและขนาดพื้นที่ไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับที่จัดหา ได้ เช่น บริเวณมุมถนน วงเวียน เกาะกลางถนน บริเวณสี่แยก เขตทางของถนนหรือทางรถไฟ พื้นที่ใต้

จุดตัดกันของถนนลอยฟ้า เป็นต้น องค์ประกอบภายในสวนเน้นการปลูกต้นไม้เป็นหลัก เพื่อความร่มรื่นและดูดซับอากาศเสียและบำรุงรักษาได้ง่าย และในบางบริเวณที่ขนาดพื้นที่ที่กว้างขวางเพียงพออาจจัดแบ่งพื้นที่บางส่วนไปใช้เพื่อบริการชุมชนในด้านอื่นด้วย เช่น จัดเป็นที่จอดรถ รถขนาดเล็กสำหรับชุมชน เป็นที่ตั้งป้ายประกาศข้อความสำคัญหรือเป็นป้อมสาธารณะให้บริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ตารางที่ 10.1 เกณฑ์ด้านผังเมืองของสวนสาธารณะ

เกณฑ์ด้านผังเมืองของสวนสาธารณะ				
ประเภท	เกณฑ์ (ไร่/1000คน)	ขนาดพื้นที่	จำนวนประชากร ให้บริการ	พื้นที่ให้บริการ
สนามเด็กเล่น	0.5	20-200 ตารางวา	500-2,500	ชุมชนระดับหมู่บ้านทุกชุมชน
สวนระดับ ละแวกบ้าน	12.5	25-50 ไร่	2,000-10,000	300-500 เมตร
สวนระดับ ชุมชน	2.5	25-50 ไร่	10,000-20,000	1-2.5 กิโลเมตรหรือโดยระบบขนส่ง สาธารณะ ไม่เกิน ½ ชั่วโมง
สวนระดับย่าน	1.5	30-75 ไร่	50,000-100,000	3-6 กิโลเมตรกิโลเมตรหรือโดยระบบ ขนส่งสาธารณะ ไม่เกิน 1 ชั่วโมง
สวนระดับเมือง	-	100 ไร่ขึ้นไป	1 แห่งสำหรับ 100,000 คน	โดยระบบขนส่ง สาธารณะไม่เกิน 1 ชั่วโมง
โดยระบบขนส่ง สาธารณะไม่ เกิน 1 ชั่วโมง	-	200 ไร่ขึ้นไป	ประชาชนของเมือง มากกว่า 1 เมือง	โดยรถยนต์ไม่เกิน 1 ชั่วโมง
พื้นที่สีเขียวอื่น	-	ไม่จำกัด	-	ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่จัดหา ได้ เช่น ห้วยมูม ถนน ที่ว่างในเขตทาง อื่นๆ

ที่มา : มาตรฐานกำหนดโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง (พ.ศ. 2546) อ้างอิงจากเอกสารโครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองน่าอยู่ โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550

ตารางที่ 10.2 มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะในประเทศไทย

มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะในประเทศไทย

หน่วยงาน	เนื้อที่สวนสาธารณะ ต่อ ประชากร 1,000 คน (หน่วย:ตารางเมตร)	เนื้อที่สวนสาธารณะ ต่อ ประชากร 1,000 คน (หน่วย:ไร่)	หมายเหตุ
สภาพพัฒนาการ เศรษฐกิจ และ สังคม แห่งชาติ	10	16	ใช้เป็นมาตรฐาน สำหรับประเทศ ไทย
บริษัทLitchfield Whiting Brown & Associate	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
สำนักผังเมือง	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
JICA	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
การเคหะแห่งชาติ	2	3.2	เพื่อการพัฒนา ที่อยู่อาศัย
ผังนครหลวงฉบับ ปรับปรุง	1.80	2.88	รวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่ ต่อ1,000 คน และสนามเด็กเล่น 0.30 ไร่ ต่อ1,000 เป็นมาตรฐาน ที่ผังเมืองนิยมใช้

ที่มา : มาตรฐานกำหนดโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง (พ.ศ. 2546) อ้างอิงจากเอกสารโครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองน่าอยู่ โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550

3.5 แนวความคิดเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ Global Age-friendly Cities: A Guide

ที่มาของโครงการเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ (Age-friendly cities) เริ่มต้นจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลกโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา การขยายตัวของเมืองและประชากรในเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้สูงอายุต้องการการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้งานในชีวิตประจำวันและเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและบุคคลทุกวัยเพื่อบรรเทาความเสื่อมถอยทางด้านร่างกายและเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ สิ่งก่อสร้างและบริการสาธารณะต่างๆในเมืองและชุมชนจึงต้องถูกปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการใช้งานการเข้าถึงและความหลากหลายของช่วงวัย

โครงการเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุมีสาระสำคัญคือใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินตนเองและประเมินชุมชนจากการศึกษาวิจัยใน 22 ประเทศ 33 เมืองทั่วโลกโดยใช้แบบประเมินความเป็นมิตรของเมืองต่อผู้สูงอายุและคนทุกวัย ซึ่งแบบประเมินจะนำมาพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียในพื้นที่ชุมชนของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น การจัดอันดับโดยแบบประเมินความเป็นมิตรของชุมชนต่อผู้สูงอายุและคนทุกวัยไม่ใช่การจัดอันดับเพื่อเปรียบเทียบเมืองแต่ละเมืองว่าเมืองใดมีความเป็นมิตรมากกว่ากันเพียงใด หากแต่เป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้ดีขึ้นและมีความเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ สอดคล้องกับกรณีศึกษาในแต่ละประเทศที่จะมีข้อดีและข้อเสียในการประเมินความเป็นมิตรที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ลักษณะสภาพทางสังคมวัฒนธรรมระบบเศรษฐกิจและการสนับสนุนจากภาครัฐและการช่วยเหลือกันของชุมชน

ประชากรผู้สูงอายุและความเป็นเมืองเป็นตัวแปรหลักที่ทำให้โลกในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงไป ประชากรผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญในการช่วยสนับสนุนทั้งด้านครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO) เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุการมีอายุยืนยาวโดยคำนึงถึงปัจจัยหลายปัจจัยที่นำมาสู่การจัดทำแนวทางฉบับนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและชุมชน โดยเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุนั้น ช่วยกระตุ้นความมีชีวิตชีวาให้กับผู้สูงอายุโดยให้ความสำคัญกับสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความปลอดภัย ในอันที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นดีขึ้นในการนิยามเชิงปฏิบัติการ เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุคือเมืองที่ปรับโครงสร้างและบริการที่จะทำให้ผู้สูงอายุนั้นเข้าถึงได้และคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายรวมถึงสมรรถภาพของผู้สูงอายุด้วยในอันที่จะเข้าใจถึงลักษณะของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปถึงเมืองที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ โดยวิธีการทำงานขององค์การอนามัยโลก(WHO) ใน 33 เมือง ด้วยการใช้กลุ่มสนทนา (focus groups) กับผู้สูงอายุในการอธิบายถึงข้อดีและอุปสรรคของผู้สูงอายุที่เคยประสบมา ข้อมูลยังถูกทำให้สมบูรณ์มากขึ้นด้วยการทำกลุ่มสนทนา (focus groups) ของคนที่ดูแลผู้สูงอายุและผู้จัดบริการทางสังคม (service providers) อาสาสมัคร และภาคเอกชน ซึ่งผลของการสนทนาดังกล่าว (focus groups) นำมาสู่การพัฒนาชุดของรายการแสดงองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (WHO Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities)

หัวข้อสำคัญ 8 ประการของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุประกอบไปด้วย

1) ระบบขนส่งและยานพาหนะ

เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีระบบขนส่งมวลชน รถรับส่งสาธารณะที่ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เด็กนักเรียนและบุคคลทั่วไปสามารถที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะดังกล่าวได้เท่าเทียมกัน สิ่งก็ตามมาคือการปรับปรุงทางขึ้นลงรถขนส่งสาธารณะวิธีการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ ระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สื่อสารให้เข้าใจง่าย

2) อาคารสถานที่และบริเวณพื้นที่สาธารณะภายนอก

พื้นที่สาธารณะควรต้องมีความสะอาดสวยงามมีบรรยากาศที่ร่มรื่น มีเก้าอี้หรือม้านั่งที่มีความแข็งแรงในปริมาณที่เพียงพอ สามารถดูแลรักษาได้ง่ายและมีความแข็งแรงปลอดภัยในพื้นที่สีเขียวสำหรับทางเท้าทางเดินจะต้องไม่มีสิ่งกีดขวางหรือมีพื้นผิวขรุขระไม่ลื่นอันก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ มีขนาดและความกว้างเพียงพอสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรมีทางม้าลายหรือทางข้ามที่มีความปลอดภัยมีสัญลักษณ์ ภาพหรือเสียงที่ใช้เตือนผู้ขับขี่และผู้สูงอายุ มีแสงสว่างจากไฟส่องสว่างตามเส้นทางหลักเรื่องที่ทำกิจกรรม และที่สำคัญควรมีห้องน้ำสาธารณะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ

3) ที่อยู่อาศัย

ลักษณะของบ้านเรือนที่พักของผู้สูงอายุควรมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับช่วงวัยและการรับรู้ศักยภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น การปรับทางลาดแทนบันได การเพิ่มราวจับในห้องน้ำ เป็นต้น

4) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

องค์การอนามัยโลกเล็งเห็นถึงการเพิ่มคุณค่าคุณค่ากันให้กับผู้สูงอายุในช่วงต้น โดยการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางด้านสังคม เช่น สมาคม ชมรมผู้สูงอายุ การทำบุญเข้าวัด การทำกิจกรรม

ออกกำลังกายร่วมกับเพื่อนผู้สูงอายุในวันที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันเป็นการบริหารสมอง และการเคลื่อนไหวให้กับผู้สูงอายุ

5) การให้ความเคารพและการยอมรับในผู้สูงอายุ

ชุมชนมีหน้าที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นปวงชนวัยบุคคลของสังคมให้สามารถมีชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเป็นสุข การให้ความเคารพให้ค่านับถือยอมรับให้ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลรุ่นหลังจะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพลังขับเคลื่อนในการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขและมีความหมาย

6) การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง

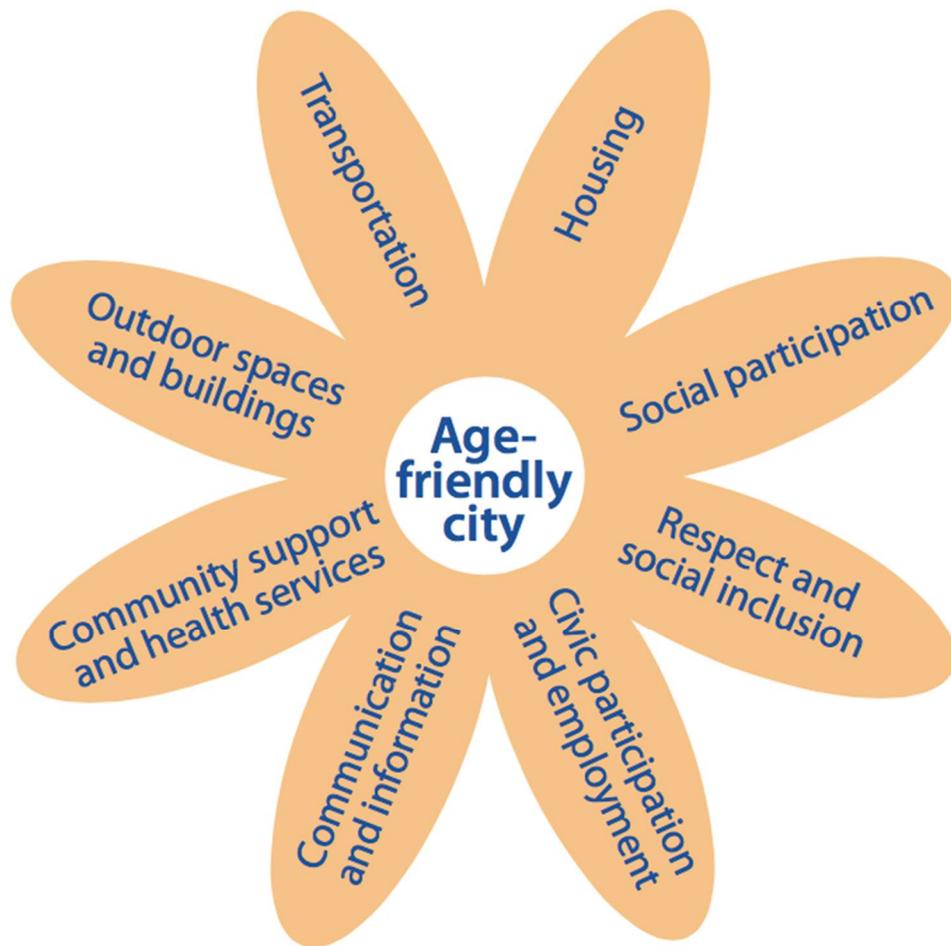
ตัวตนและสถานะของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มีความสุข ในการใช้ชีวิตด้วยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง

7) การสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ

ผู้สูงอายุควรได้รับการสื่อสารข้อมูลจากชุมชนและองค์กรที่ดูแลด้านผู้สูงอายุ เช่น องค์กรด้านสุขภาพ โดยผ่านรูปแบบของการสื่อสารที่เหมาะสมกับความสามารถในการรับรู้ของผู้สูงอายุ เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ วิทยุกระจายเสียงชุมชน การบอกต่อระหว่างกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมร่วมกันในการบอกข่าวสารของชุมชน

8) บริการชุมชนและบริการสุขภาพ

การเข้าถึงบริการของชุมชนและบริการสุขภาพเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าจะมีบุคลากรหน่วยงานด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข แต่บริการในด้านอื่นของชุมชนที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุยังขาดแคลนในหลายๆปัจจัย เช่น หน่วยงานที่คอยให้บริการผู้สูงอายุในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

รูปที่ 10.3 หัวข้อสำคัญ 8 ประการในโครงการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ Age-friendly cities ที่มา:(World Health Organization, 2007)

กรอบแนวคิดสำหรับเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ(Actively ageing: a frameworks for age-friendly cities)

Active ageing คือกระบวนการของการใช้โอกาสอย่างเหมาะสมทั้งด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความปลอดภัยในการเพิ่มลักษณะคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ซึ่งเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ มีนโยบายการบริการสภาพแวดล้อมโครงสร้างที่รองรับและความสามารถในการส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุดังนี้

- 1) recognizing the wide range of capacities and resources among older people: ตระหนักในความหลากหลายและทรัพยากรในกลุ่มผู้สูงอายุ
- 2) anticipating and responding flexibly to ageing-related needs and preferences: เตรียมการและการตอบสนองที่ยืดหยุ่นต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุด้านความต้องการและความพึงพอใจ

3) respecting their decisions and lifestyle choices: เคารพการตัดสินใจและการเลือกรูปแบบชีวิตของผู้สูงอายุ

4) protecting those who are most vulnerable: ปกป้องผู้ที่อยู่ในภาวะที่มีความเสี่ยงสูง

5) promoting their inclusion in and contribution to all areas of community life: สนับสนุนการรวมกลุ่มและกระจายลงสู่พื้นที่ของชุมชน

Active ageing ขึ้นอยู่กับอิทธิพลแวดล้อมของบุคคล ครอบครัวและประเทศ รวมถึงเงื่อนไขอื่น เช่น ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคล ปัจจัยเหล่านี้มีผลสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากรแต่ละระดับในสังคม มุมมองที่หลากหลายของเมืองและบริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ดังแผนภาพที่ 2 แสดงการกำหนด Active - Ageing ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปที่ 10.4 การกำหนด Active - Ageing

ที่มา : Global Age-friendly Cities: A Guide, p.5, WHO.

ดังนั้น ในการที่เราจะเข้าใจแผนภาพการกำหนด Active-Ageing ได้นั้น ต้องทำความเข้าใจระบบการทำงานของร่างกายที่นำไปสู่ช่วงวัยของผู้สูงอายุดังแผนภาพที่ 2 ที่แสดงถึงสมรรถภาพในการทำงานของร่างกายตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ยกตัวอย่างเช่นสมรรถภาพการทำงานสูงสุดของมนุษย์คือ ในวัยผู้ใหญ่ (Adult life) และจะลดลงในช่วงวัยของผู้สูงอายุ (Older Age) ซึ่งก็จะสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมที่ลดลงตามไปด้วย

รายการแสดงองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ(WHO Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities)

รายการแสดงองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุมีพื้นฐานมาจากผลขององค์การอนามัยโลก(WHO) ในโครงการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุซึ่งได้มาจากการหารือใน 33 เมืองจาก 22 ประเทศ รายการแสดงนี้เป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ใน City of Swan ในการประเมินตนเองเพื่อแสดงให้เห็นถึงมิติในปัจจุบันในการประเมินความเข้มแข็งและการขาดแคลนของเมืองนี้เราได้ขอให้ประชาชนได้อธิบายว่ารายการแสดงองค์ประกอบนี้ได้ตรงกับประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับลักษณะเชิงบวกและข้อจำกัดอย่างไรจากรายงานแสดงองค์ประกอบของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุองค์การอนามัยโลก (WHO) ทางผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแบบในการประเมินพื้นที่ของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ต.ท่าโพธิ์ จ.พิษณุโลก โดยแบ่งเป็นหัวข้อในการประเมินจากองค์การอนามัยโลก (WHO) 8 ด้าน อันได้แก่

- 1) พื้นที่ภายนอกและอาคาร (Outdoor Spaces and Buildings)
- 2) การคมนาคม (Transportation)
- 3) ที่อยู่อาศัย (Housing)
- 4) การแสดงความเคารพ และการมีส่วนร่วมทางสังคม (Respect and Inclusion)
- 5) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation)
- 6) การสื่อสารและข้อมูล (Communication and Information)
- 7) การมีส่วนร่วมในประชาคมและการจ้างงาน (Civic Participation and Employment)
- 8) การสนับสนุนของชุมชนและบริการสาธารณสุข (Community Support and Health Service)

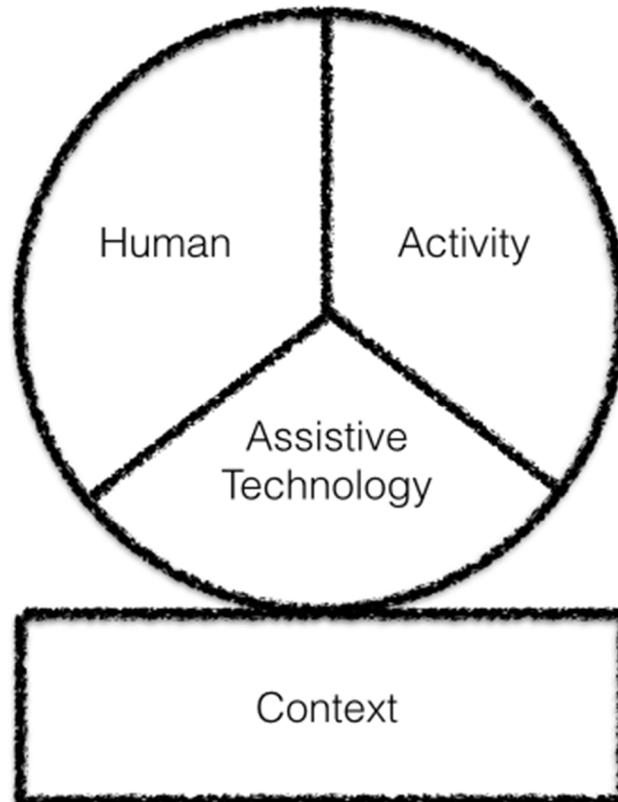
แนวความคิดเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการปีพุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ว่าเป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ หรือบริการอื่นๆสำหรับคนพิการ โดยมีการดัดแปลงปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้พิการให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ แนวความคิดเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและฮัสก็ที่ได้พัฒนา HAAT model เพื่อใช้ในการพิจารณาในการออกแบบเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ผู้พิการเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงผู้ที่มีความสามารถทางด้านกายภาพหรือการรับรู้หมายถึงผู้สูงอายุภายใต้ 4 องค์ประกอบคือ

- 1) ผู้ใช้ (Human) : คือบุคคลผู้ใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความเฉพาะเจาะจง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีลักษณะเฉพาะตัวและด้อยความสามารถเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป
- 2) กิจกรรม (activity) : ลักษณะกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้ทำร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย การนั่งพักผ่อน การประชุม สماعคม การเดินเท้า
- 3) บริบท (context) : หมายถึงลักษณะทางด้านกายภาพที่ผู้สูงอายุหรือผู้พิการได้ใช้ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) : หมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ที่สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ใช้งานทำกิจกรรมในบริบทที่แตกต่างกันออกไปได้สะดวกสบายมากขึ้น เช่น ทางลาด ลิฟต์ ราวกันตก ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุหรือหมายถึงอุปกรณ์ที่ช่วยให้การใช้งานหรือทำกิจกรรมได้ดีขึ้น

ในการพิจารณาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมไปใช้กับผู้สูงอายุ จะต้องนำเอา 4 องค์ประกอบ เข้ามาพิจารณาแต่ละพื้นที่สาธารณะ ให้มีความสอดคล้องตั้งแต่ผู้ใช้กิจกรรมและบริบทให้ได้สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

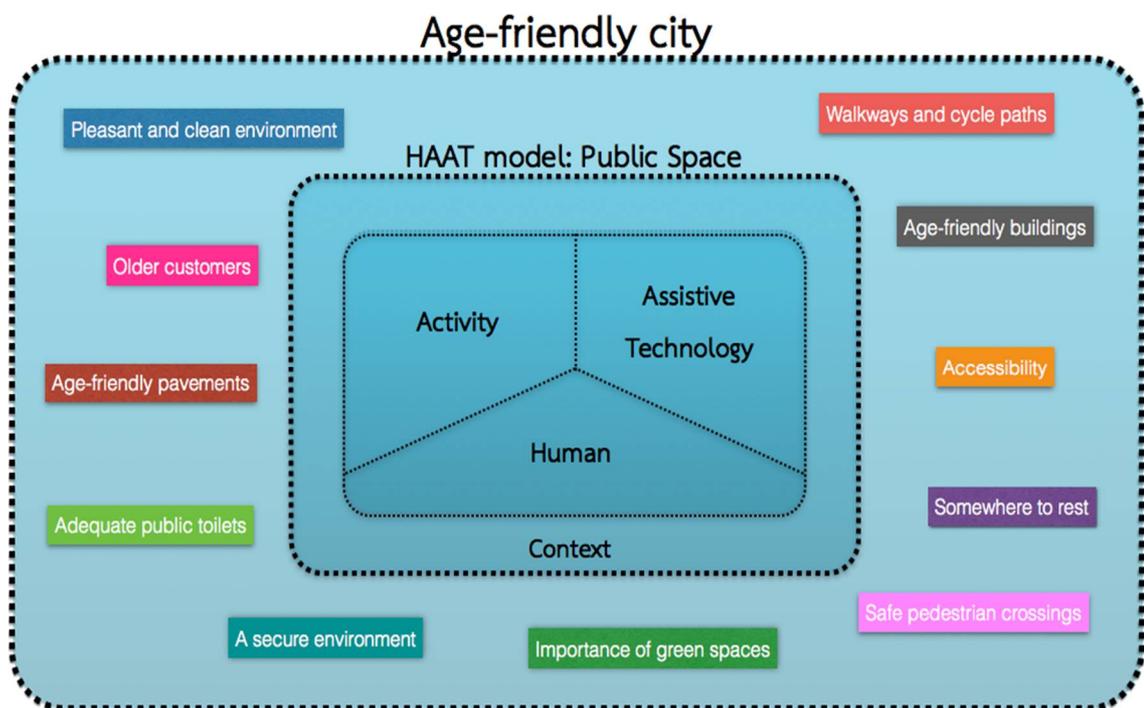
รูปที่ 10.5 Human Activity Assistive Technology and Context

ที่มา : (Cook and Polgar, 2008)

ระเบียบวิธีวิจัย

1 วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ การสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมและการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้อง โดยนำเอาแนวความคิด Ageing city และ Universal design มาใช้ประเมินสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะและสภาพชุมชนและนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ โดยใช้ HAAT model เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์วิจัย พร้อมเสนอแนวทางในการแก้ไขที่เหมาะสมและตรวจสอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสรุปแนวความคิดในการวิจัยดังนี้

รูปที่ 10.6 กรอบแนวความคิดในการวิจัย (Conceptual framework)³

³Cook, A. and Hussey, S. (1995). *Assistive Technologies: Principles and Practice*. St. Louis, MO. Mosby. (p 50)

2 ขอบเขตงานวิจัย

2.1 ขอบเขตในการกำหนดพื้นที่ศึกษา

ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่มีการใช้งานเฉพาะกิจกรรมของผู้สูงอายุและพื้นที่เกี่ยวข้องในชุมชนในเขตพื้นที่ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุแบบเฉพาะเจาะจงแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ที่ใช้งานออกกำลังกาย และทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ จากกลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่โดยใช้วิธีการแนะนำต่อ (ในกลุ่มเดียวกันจนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วน)
- 2) ผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้าน โดยเลือกเฉพาะบุคคลในพื้นที่หมู่ที่มีการศึกษาเปรียบเทียบ
- 3) อาสาสมัครสาธารณะสุข โดยเลือกเฉพาะในพื้นที่หมู่ที่มีการศึกษาที่ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุและเห็นปัญหาในพื้นที่
- 4) ตัวแทนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเลือกตัวแทนจากตำแหน่งบริหารที่มีผลในด้านการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและการจัดสรรงบประมาณในระดับท้องถิ่น

2.3 ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล

วันและเวลาในการเก็บข้อมูลแบ่งได้ 3 ส่วน คือ

- 1) การเก็บข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ด้านกายภาพ การเก็บข้อมูลตามด้านกายภาพ จะเก็บข้อมูลตามสะดวก เช่น วันเสาร์และวันอาทิตย์ในช่วงที่ไม่ได้มีกิจกรรมการใช้งาน เพื่อใช้เครื่องมือในการวัดระยะ ขนาด และเก็บภาพถ่าย
- 2) การสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรม จะดำเนินการเป็นสามระยะคือตั้งแต่ก่อนการเกิดกิจกรรมออกกำลังกาย ระหว่างการเกิดกิจกรรมและหลังการเกิดกิจกรรม เพื่อให้เห็นรูปแบบทางพฤติกรรมอย่างครบถ้วน
- 3) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะเก็บในช่วงเวลา 17.00-18.30 น. ของวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มมีกิจกรรมในการออกกำลังกาย คล้ายๆกันหรือช่วงเวลาตามสะดวก

2.4 การเลือกพื้นที่สาธารณะ

การศึกษาพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกด้วยพื้นฐานกิจกรรมสาธารณะของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ว่างและอาคารสาธารณะมีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นจึงมีการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามรูปแบบกิจกรรมของผู้สูงอายุ ต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 พื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสาร เป็นสถานที่เพื่อกิจกรรมทางสังคม เป็นจุดเปลี่ยนและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างกันสำหรับผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 พื้นที่สาธารณะเพื่อนันทนาการ เป็นสถานที่เพื่อกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีภาวะเรื้อรัง

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 พื้นที่สาธารณะเพื่อการคารวะศรัทธา (มักเป็นอาคารทางศาสนาเป็นสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา บูชา และการสวดมนต์)

กลุ่มตัวอย่างที่ 4 พื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมผู้สูงอายุที่มีลักษณะพิเศษอื่นๆ

3 เครื่องมือในการทำวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยประกอบด้วย 4 เครื่องมือ คือ

3.1 แบบบันทึกสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะ

แบบบันทึกสภาพแวดล้อมด้านกายภาพของพื้นที่ออกกำลังกาย โดยการจดบันทึก การวาดภาพประกอบ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านกายภาพ เช่น การเข้าถึงพื้นที่ ขนาด คุณภาพของพื้นที่ วัสดุและความคงทนแข็งแรงของอุปกรณ์และสถานที่

3.2 แบบการสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

แบบสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพื้นที่สาธารณะในแต่ละพื้นที่เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานพื้นที่

3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องชนิดกึ่งมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่แสดงรูปแบบของคำถามที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบกว้างๆ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล

3.4 กล้องถ่ายภาพ

กล้องถ่ายภาพใช้ในการบันทึกภาพพื้นที่สาธารณะควบคู่กับแบบบันทึกและบันทึกภาพพฤติกรรมในกิจกรรมออกกำลังกายของผู้สูงอายุใช้ร่วมกับแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

4 ขั้นตอนการทำวิจัย

การวิจัยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การทบทวนเอกสาร

คือการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ทบทวนวรรณกรรมศึกษาทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่กิจกรรมสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุและการจัดพื้นที่สาธารณะ (Public Space) จากหนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลด้านกายภาพสังคมวัฒนธรรมและประชากรของกรณีศึกษา ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ได้แก่ ข้อมูลและเอกสารทางด้านกายภาพที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนที่ภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สภาพพื้นที่สาธารณะ สภาพที่นันทนาการ เพื่อให้ทราบภาพรวมของพื้นที่กรณีศึกษารวมถึงข้อมูลและเอกสารทางด้านประชากรผู้สูงอายุและแผนการดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนและข้อมูลทางด้านบทบาทกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชนของพื้นที่กรณีศึกษา

4.2 การสำรวจเบื้องต้น

คือการลงพื้นที่เพื่อทำการสำรวจตำแหน่งและคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ ที่มีกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ศึกษา เมื่อค้นพบแล้วจะทำการการสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุเบื้องต้นและทำการทดลองสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 2 คน เพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยและตั้งสมมุติฐานชั่วคราวและประเด็นปัญหาในการวิจัยเพิ่มเติม

4.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

คือการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในของเขตพื้นที่ศึกษาโดยเจาะจงเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่มีกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1) สำรวจโดยใช้แบบบันทึกสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะด้วยการจดบันทึก วาดตำแหน่งในแผนที่ และการวัดระยะ การถ่ายภาพด้วยเครื่องบันทึกภาพพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลทางกายภาพในแต่ละพื้นที่ แล้วนำเอาข้อมูลมาสรุปเป็นรูปแบบของภาพสามมิติของพื้นที่สาธารณะ โดยจะใช้ช่วงเวลาที่ไม่มีการใช้งานพื้นที่เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำงานและไม่เป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ

2) สำรวจโดยใช้แบบการสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุแบบไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ออกกำลังกายของผู้สูงอายุเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในแต่ละพื้นที่ โดยจะดำเนินการในช่วงเวลาก่อนการออกกำลังกาย เพื่อทราบถึงสถานการณ์ก่อนที่จะมีกิจกรรมระหว่างที่มีการทำกิจกรรมออกกำลังกาย เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับสภาพทางกายภาพและหลังการมีกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์หลังกิจกรรมและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น เช่น หากมีการทำกิจกรรมเลยเวลาที่กำหนด เป็นต้น

3) การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุชนิดกึ่งมีโครงสร้างกับผู้สูงอายุจะกระทำก่อนและหลังจากการเกิดกิจกรรมออกกำลังกาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของช่วงเวลาและจะมีการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปด้วยวิธีแนะนำต่อ โดยเฉพาะกลุ่มและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งการสัมภาษณ์ในกลุ่มนี้ไม่ได้กำหนดช่วงเวลาขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

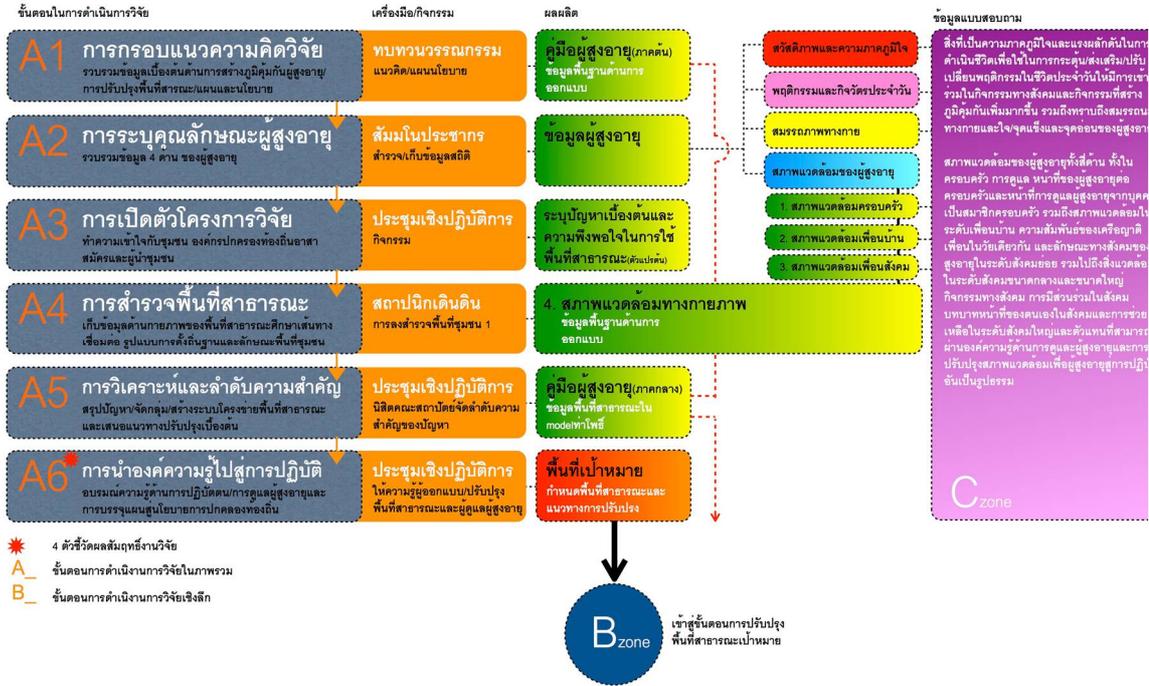
1) การประเมินความเป็นมิตรและปัญหาของพื้นที่สาธารณะด้วยแนวคิด Age friendly city โดยพิจารณาเฉพาะส่วนในพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ทราบถึงปัญหา จุดอ่อนเบื้องต้น

2) การวิเคราะห์ด้วย Haat model ด้วยปัจจัย 4 ประการคือ ผู้สูงอายุและผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ บริบทของพื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ

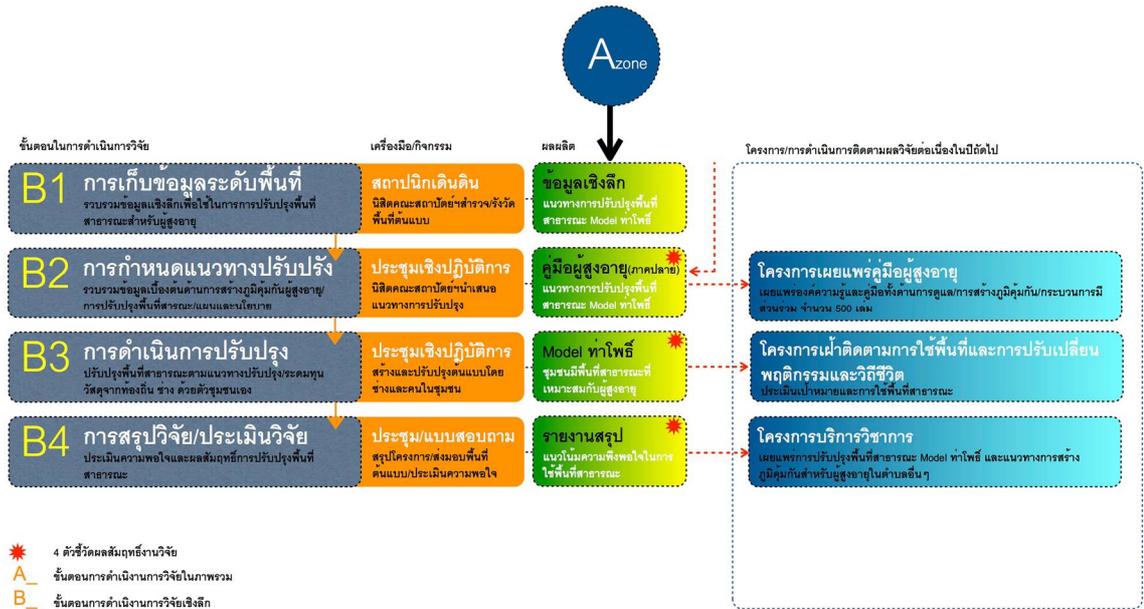
3) การเปรียบเทียบพื้นที่สาธารณะจากข้อมูลที่วิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีการซ้ำกัน แตกต่างกัน จนถึงพยายามแสวงหาประเด็นใหม่ๆ ในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่สาธารณะเพื่อการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

4.5 การสรุปผลการวิจัย

การสรุปปัจจัยด้านต่างๆทั้งด้านกายภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุและเสนอแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในแต่ละพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในการออกกำลังกาย

รูปที่ 10.7 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือ/กิจกรรม และผลผลิตการวิจัย

รูปที่ 10.8 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือ/กิจกรรม และผลผลิตการวิจัย (ต่อ)

ผลการวิจัย และการวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสำรวจกายภาพของพื้นที่สาธารณะ การสัมภาษณ์ความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุ การประเมินความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะและความพอใจในการให้บริการพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์ เพื่อนำผลมาอธิบายและประเมินด้วย HAAT Model ใน 4 ปัจจัย คือ ผู้สูงอายุ กิจกรรม บริบทและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่ออธิบายความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อหาข้อสรุปและประเด็นในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสม

1 คุณลักษณะของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์

จากข้อมูลสำมะโนประชากรผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์ พบว่า ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุขั้นต้นและชั้นกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของอายุที่ 70.8 โดยแบ่งออกเป็นเพศหญิงร้อยละ 68 และเพศชายร้อยละ 32 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีสัดส่วนของผู้ชายน้อยกว่าผู้หญิงถึงเกือบ 7 ต่อ 3 สอดคล้องกับข้อมูลประชากรของผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์กิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง

ตารางที่ 10.3 เพศของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์

เพศของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์		
เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	270	32
หญิง	572	68
รวม	842	100

ตารางที่ 10.4 อายุของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์

อายุผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์					
	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)	อายุสูงสุด(ปี) (MIX)	อายุต่ำสุด(ปี) (MIN)	อายุที่มีความถี่มากที่สุด (Mode)
อายุ	70.8	7.97	96	45	64

ด้านการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพได้ร้อยละ 58 ผู้สูงอายุประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 19 และประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 9.4 แสดงให้เห็นภาพรวมของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์ว่าโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพารายได้จากลูกหลาน บุคคลอื่น หรือ ยังต้องประกอบอาชีพที่ตนเคยทำในวัยหนุ่มสาวเช่น เกษตรกรรม ผู้สูงอายุจึงยังต้องใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ เช่น การเดินทางด้วยจักรยานหรือมอเตอร์ไซค์ การเดินจากบ้านไปทำบุญที่วัด หรือการทำเกษตรกรรม ผู้สูงอายุจึงมีความแข็งแรงทั้งด้านร่างกายในระดับพอสมควรที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และยังมีลักษณะทางสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันส่งผลจากลักษณะทางสังคมเกษตรกรรมกิ่งเมืองกิ่งชนบท

ตารางที่ 10.5 อาชีพของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์

อาชีพของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์		
อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	489	58
รับจ้าง	79	9.4
ค้าขาย	65	7.7
เกษตรกรรม	160	19
ต่ออายุราชการ	5	0.6
อื่นๆ	39	4.6
รวม	837	100

รูปที่ 10.9 ผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์

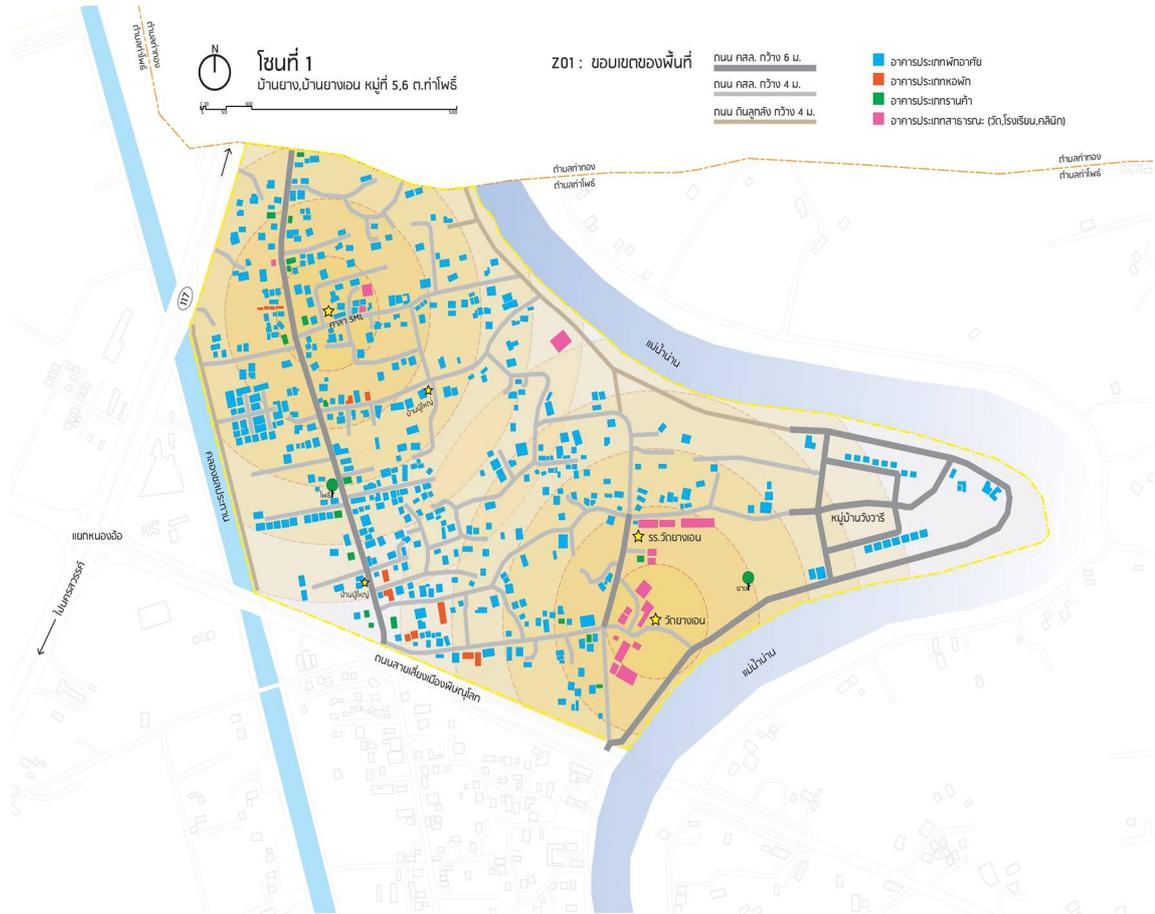
2. การสำรวจพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์

รูปที่ 10.10 แผนที่แสดงการแบ่งเขตพื้นที่เพื่อทำการสำรวจพื้นที่

การสำรวจพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ทำให้ทีมงานวิจัยต้องทำการแบ่งออกเป็น 20 ส่วน(ภาคผนวก ก) อย่างง่ายๆ เพื่อทำการเก็บข้อมูลสำรวจพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยของเขตทางกายภาพ เช่น แนวถนน ตรอก ซอย แนวแม่น้ำ ลำคลอง เพื่อระบุตำแหน่งพื้นที่สาธารณะ

เมื่อทำการสำรวจพื้นที่จนครบทั้งพื้นที่ จึงนำไปสู่การกำหนดตำแหน่งพื้นที่สาธารณะ ขนาดของถนน ทางเท้า รวมถึงจากการสำรวจพื้นที่พบพื้นที่สาธารณะทั้งหมด 15 พื้นที่ กระจายอยู่ในชุมชน

รูปที่ 10.11 แผนที่แสดงการเก็บข้อมูลตำแหน่งพื้นที่สาธารณะ และรัศมีการให้บริการในแต่ละ พื้นที่ย่อย

3. การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการใช้อาคาร (Building land-use) และลักษณะการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชุมชนตำบลท่าโพธิ์พบว่า ชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรมโดยส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่โดยรอบแม่น้ำน่านซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมในสมัยโบราณ รวมไปถึงลำคลองและถนนเส้นหลักในช่วงเวลาต่อมา ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเนื่องจากมีการตั้งมหาวิทยาลัยนเรศวรในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนการใช้ที่ดินและการใช้อาคารไปเป็นหอพัก บ้านเช่า ร้านอาหารจำนวนมาก อีกทั้งยังเกิดชุมชนใหม่ขึ้นในลักษณะของบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และสถานที่ราชการใหม่ๆ หลายแห่ง ประกอบการตัดถนนเลียบเมืองพิษณุโลก ทำให้ชุมชนมีลักษณะที่ตัดขาดจากกันเป็นส่วนๆ ชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่จะกระจุกตัวอยู่โดยรอบวัดในพื้นที่ ได้แก่ วัดยางเอน วัดสะกัตน้ำมัน วัดแจ่มสุวรรณ และวัดคู้งวารี นอกจากนี้ในเขตตำบลท่าโพธิ์ยังมีอาณาเขตไปถึงหมู่บ้านโนไร่ หมู่บ้านหัวกระทิง และบ้านคลองคู ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนอาศัยอยู่เบาบาง และเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารตำบลแห่งใหม่

ถนน คสล. กว้าง 6 ม.	อาคารประเภทพักอาศัย
ถนน คสล. กว้าง 4 ม.	อาคารประเภทอพาร์ทเมนท์
ถนน ดินลูกรัง กว้าง 4 ม.	อาคารประเภทร้านค้า
	อาคารประเภทสาธารณะ: (วัด, โรงเรียน, คลินิก)

แผนที่แสดงการใช้อาคาร

โครงการพัฒนากฎเกณฑ์ถนนทางสัญจรจากพื้นที่กิจกรรม
สาธารณะที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดโรคหรือภัยสำหรับผู้สูงอายุ

รูปที่ 10.12 แผนที่แสดงการใช้อาคารและกระจายตัวของชุมชน

4. กิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ

จากการสำรวจพื้นที่และกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะในเขตตำบลท่าโพธิ์ทั้งหมด พบว่ามีในพื้นที่สาธารณะทั้ง 15 แห่ง ที่การทำกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็นกิจกรรมหลักและกิจกรรมรอง โดยลักษณะของกิจกรรมแบ่งได้ 4 หมวดคือ การพักผ่อนพบปะพูดคุย การออกกำลังกาย ตรวจสอบสุขภาพ การรับเบี้ยยังชีพและการทำบุญปฏิบัติธรรม

ในกิจกรรมการพักผ่อนพบปะพูดคุยโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพียงกิจกรรมรอง จะมีเพียงสองพื้นที่คือ หมู่ที่ 6 วัดยางเอน และหมู่ที่ 9 ศาลาริมน้ำ เท่านั้นที่มีกิจกรรมพบปะพูดคุยเป็นกิจกรรมหลัก ส่วนกิจกรรมการออกกำลังกายแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ การออกกำลังกายด้วยเครื่องออกกำลังกายที่มีการจัดเตรียมไว้ให้ผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปเข้ามาใช้ ซึ่งพบว่ามีถึง 8 จาก 15 พื้นที่ มีการจัดเตรียมเครื่องออกกำลังกายเอาไว้ หากแต่ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมรอง มีเพียง หมู่ที่ 8 ประปาชุมชนเท่านั้นที่จัดเป็นกิจกรรมหลัก ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุไม่นิยมใช้อุปกรณ์ที่มีการจัดเตรียมไว้มากนัก เนื่องจากหนักแรงในการออกกำลังกาย จึงมักมีบุคคลทั่วไปในวัยกลางคนหรือเด็กๆเข้ามาใช้ นอกจากนี้พบว่ากิจกรรมรำไม้พลองเป็นกิจกรรมหลักที่มีการทำถึง 3 พื้นที่ ได้แก่ หมู่ 5 ศาลา SML หมู่ 7 บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน และหมู่ 2 ลานออกกำลังกาย ในขณะที่มีการเดินแอโรบิกในหมู่ 6 โรงเรียนและวัดยางเอน และหมู่ 1 ศาลา SML และมีการเล่นเปตองในหมู่ 1 สนามเปตอง และในพื้นที่โรงเรียนวัดยางเอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในพื้นที่หมู่ 1 โรงเรียนและวัดยางเอนเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ที่มีการทำกิจกรรมที่หลากหลาย

อีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญคือกิจกรรมการตรวจสุขภาพและการรับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้พบปะเยี่ยมเยียนจาก รพสต. หน่วยเยี่ยมด้านสาธารณสุข ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐสามารถทราบถึงสถานการณ์ของผู้สูงอายุและติดตามผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่า มีถึง 7 ใน 15 พื้นที่ที่มีการใช้พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับการทำกิจกรรมออกกำลังกายหรือพักผ่อนอื่นๆ ด้วย

จากตารางสรุปกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะทำให้เราให้เห็นความถี่ของกิจกรรม การซ้อนทับของกิจกรรม และส่งผลให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจนซึ่งจะได้นำเอาประเด็นดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างทางเลือกและการกำหนดช่วงระยะเวลาในการปรับปรุงต่อไป

ตารางที่ 10.6 ตารางสรุปกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่กิจกรรม ตำบลท่าโพธิ์	กิจกรรมของผู้สูงอายุ						ตรวจสุขภาพ	รับเบี้ยยังชีพ	ทำบุญปฏิบัติธรรม
	พักผ่อนพบปะพูดคุย	เครื่องออกกำลังกาย	รำมวย	แอโรบิก	เปตอง				
1 หมู่ที่ 5 ศาลา SML	●	●	●				●	●	
2 หมู่ที่ 6 รร.วัดยางเอน	●	●		●	●		●	●	●
หมู่ที่ 6 วัดยางเอน	●						●	●	
3 หมู่ที่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน	●	●	●				●	●	
4 หมู่ที่ 8 ประปาชุมชน	●	●					●	●	
5 หมู่ที่ 8 วัดคุ้มวาริ	●								●
6 หมู่ที่ 3 บ้านผู้ใหญ่บ้าน	●							●	
7 หมู่ที่ 3 รว.ส่งเสริมสุขภาพ ต.ท่าโพธิ์	●	●					●	●	
8 หมู่ที่ 2 วัดสะกิดน้ำมัน	●								●
หมู่ที่ 2 รร.วัดสะกิดน้ำมัน	●								
9 หมู่ที่ 2 ลานออกกำลังกาย	●	●	●					●	
10 หมู่ที่ 1 ศาลา SML	●	●		●			●	●	
11 หมู่ที่ 1 อาคารอนุสรณ์ประสภค	●								
12 หมู่ที่ 1 สนามเปตอง	●				●				
13 หมู่ที่ 9 ศาลารมน้ำ	●								
14 หมู่ที่ 9 รร.คลองหนองเหล็ก	●	●							
15 หมู่ที่ 10 วัดแจ่มสุวรรณ	●								●
รวม									
● กิจกรรมหลัก	27	2	1	3	2	2	6	7	4
● กิจกรรมรอง	20	13	7	-	-	-	-	-	-

แม้ว่าผู้สูงอายุจะสามารถช่วยตัวเองในการดำรงชีวิตได้ดี แต่สมรรถนะทางด้านร่างกาย การทรงตัว การมองเห็นลดลง ในขณะที่ผู้สูงอายุไม่รู้ตัวและยังดำเนินชีวิตหรือทำกิจกรรมตามปกติแบบเดิม เช่น การปั่นจักรยานไปออกกำลังกาย การเดินขึ้นลงบันไดศาลาหรืออาคารสาธารณะส่งผลให้มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ เช่น การตัดต่อหกล้ม อันตรายจากการมองไม่เห็นหรือตัดสินใจล่าช้ากว่าปกติในการใช้รถใช้ถนน

จากการลงสำรวจกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะเขตตำบลท่าโพธิ์ ดังตารางจำแนกกิจกรรมพบว่าพื้นที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรมจำนวน 15 พื้นที่ จำแนกออกเป็นกิจกรรมหลักจำนวน 27 กิจกรรมและกิจกรรมรองจำนวน 20 กิจกรรม โดยแบ่งออกเป็นกิจกรรมสำคัญดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมการออกกำลังกาย สามารถแบ่งออกเป็นกิจกรรมย่อยได้แก่ การออกกำลังกายด้วยเครื่องออกกำลังกายที่มีการจัดเตรียมเอาไว้ให้ 8 พื้นที่ กิจกรรมรำไม้พลองจำนวน 3 พื้นที่ การเดินแอโรบิก 2 พื้นที่ และกิจกรรมกีฬาเปตอง 2 พื้นที่

2) กิจกรรมการทำบุญปฏิบัติธรรม ผู้สูงอายุตำบลท่าโพธิ์จะไปทำบุญในช่วงวันพระ หรือว่าอันที่มีกิจกรรมทางสังคม เช่นงานบวช งานฌาปนกิจ ในสัปดาห์ได้แก่ วัดยางเอน วัดคู้งวารี วัดสะกัคน้ำมัน และวัดแจ่มสุวรรณ

3) การตรวจสุขภาพและรับเบี้ยยังชีพจะเกิดขึ้นในบริเวณศาลา พื้นที่ส่วนกลางชุมชน หรือบ้านของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้น

4) การพักผ่อนและพบปะพูดคุย จะพบได้ทั่วไปในทุกๆพื้นที่สาธารณะ มีลักษณะเป็นกิจกรรมรองมากกว่ากิจกรรมหลัก

ข้อมูลสำรวจประชากรผู้สูงอายุแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ (ผู้สูงอายุสามารถตอบได้หลายคำตอบ) พบว่า 2 กิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำมากที่สุดได้แก่การไปทำบุญที่วัดคิดเป็นร้อยละ 81.6 และการพบปะพูดคุยคิดเป็นร้อยละ 59.0 ในขณะที่กิจกรรมการออกกำลังกาย การช่วยเหลืองานสาธารณะ การเข้าร่วมชมรมและการทำกิจวัตรประจำวันมีร้อยละที่ใกล้เคียงกันร้อยละ 20 โดยประมาณ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของผู้สูงอายุจะสัมพันธ์กับการทำบุญและการพูดคุยกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ในขณะที่กิจกรรมการออกกำลังกาย การเข้าร่วมชมรมและการทำกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้มากขึ้นเพราะเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการสร้างภูมิคุ้มกันของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 10.7 การร่วมกิจกรรมทางสังคม

การร่วมกิจกรรมทางสังคม		
กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (จากผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด)
ไปทำบุญ	684	81.6
ออกกำลังกาย	214	25.4
ช่วยเหลืองานสาธารณะ	227	26.9
พบปะพูดคุย	998	59.0
ชมรม	202	23.9
กิจวัตรประจำวัน	239	28.3

นอกจากนี้ยังพบว่าพบว่าผู้สูงอายุจากทำกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ถึง 2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 25.5 เมื่อถามถึงความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุให้ความเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับพอใจถึงร้อยละ 61.5 และพอใจมากถึงร้อยละ 24.8 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีสังคมที่เข้มแข็งที่รู้จักกันเป็นโครงข่าย แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมที่เกื้อหนุน และเป็นคนพื้นถิ่นมากกว่าคนย้ายถิ่น

ตารางที่ 10.8 ความถี่ในการทำกิจกรรมทางสังคม

ความถี่ในการทำกิจกรรมทางสังคม		
ความถี่ในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (จากผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด)
ทำทุกวัน	169	20.0
สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง	215	25.5
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	58	6.9
เดือนละ 1 - 2 ครั้ง	132	15.6
เดือนละ 1 ครั้ง	145	17.2

ตารางที่ 10.9 ความพอใจในการทำกิจกรรมทางสังคม

ความพอใจในการทำกิจกรรมทางสังคม		
ความพอใจในการร่วมกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (จากผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด)
พอใจมาก	209	24.8
พอใจ	519	61.5
เฉยๆ	84	10.0
ไม่พอใจ	12	1.4
ไม่ต้องการ	13	1.5

จากสำมะโนประชากรผู้สูงอายุเรื่องสถานที่ในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ พบว่าวัดเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุไปทำกิจกรรมมากที่สุด ถึงร้อยละ 76.7 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุสนใจในการทำกิจกรรมทางศาสนา อันดับที่ 2 ได้แก่การทำกิจกรรมบริเวณบ้านและสวนสาธารณะของชุมชนในสัดส่วนร้อยละ 26 โดยประมาณ ผู้สูงอายุมักจะใช้ชีวิตอยู่ในบริเวณบ้านหรือมีกิจกรรมในการไปออกกำลังกายเบาเบาในสวนสาธารณะหรือสวนหย่อมใกล้บ้าน

ตารางที่ 10.10 สถานที่ในการทำกิจกรรมทางสังคม

สถานที่ในการทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ		
สถานที่ในการทำกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (จากผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด)
วัด	647	76.7
สวนสาธารณะชุมชน	226	26.8
สถานพยาบาลชุมชน	93	11.0
ลานกิจกรรมชุมชน	45	5.3
ร้านขายของ	54	6.4
บริเวณบ้าน	227	26.9
ส่วนราชการ	13	1.5
บ้านของเพื่อนบ้าน	107	12.7

นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการเดินทางไปทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ การเดินทางด้วยจักรยานยนต์ เป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 38.3 ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุหากเดินทางในเวลาค่ำ ต้องเดินทางผ่านจุดตัดทางแยกที่มีการจราจรหนาแน่นหรือผู้สูงอายุมีอาการป่วย รองลงมาคือการเดินและการใช้จักรยานร้อยละ 25 โดยประมาณ ทำให้เห็นว่าหน่วยงานบริหารท้องถิ่นสมควรที่จะพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าทางจักรยาน และจักรยานยนต์ในชุมชนให้มีความปลอดภัยทั้งในด้านพื้นผิวจราจร สิ่งกีดขวาง สัญญาณ สัญลัักษณ์และแสงสว่าง

ตารางที่ 10.11 วิธีการเดินทางไปทำกิจกรรมทางสังคม

วิธีการเดินทางไปทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ		
วิธีการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ (จากผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด)
เดิน	218	25.8
จักรยาน	217	25.7
จักรยานยนต์	323	38.3
รถยนต์	122	14.5
อื่นๆ	96	11.4

5. การให้บริการพื้นที่สาธารณะ

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเบื้องต้นจากมาตรฐานด้านพื้นที่สาธารณะโดยเทียบจาก “สวนระแวกบ้าน” ที่จะมีการให้บริการเป็นรัศมีวงรอบ 300-500 เมตร โดยคิดจากการเดินในเวลา 5-10 นาที แต่จากมาตรฐานสากลด้านพื้นที่สาธารณะและจุดกระจายระบบขนส่งมวลชนในมาตรฐานของ Transit oriented development (TOD) ที่ระบุไว้ที่ 400 เมตร เนื่องจากจะต้องเพื่อรูปแบบของทางสัญจร สภาพทางเดิน บริบทต่างๆ ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่ที่ทีมงานได้ทดลองกำหนดรัศมีวงรอบที่เรียกว่า "air distance"⁴ โดยวงในสุดคือรัศมี 100 เมตร และเพิ่มขึ้น ทุกๆ 100 เมตร ในรัศมีวงถัดๆมา เพื่อพิสูจน์ว่าในสภาพปัจจุบันในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์มีพื้นที่สาธารณะครอบคลุมพื้นที่ชุมชนมากน้อยเพียงใดและมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดเมื่อนำผลการสำรวจมาประมวลผลร่วมกับข้อมูลสำมะโนประชากรผู้สูงอายุจึงจะเห็นปรากฏการณ์ด้านพื้นที่สาธารณะในชุมชนต่อไป

IMAGES AND MAPPING COURTESY OF URBAN DESIGN 4 HEALTH

รูปที่ 10.13 ภาพเปรียบเทียบย่านชานเมืองSeattle กับระบบถนนในเมืองสมัยใหม่ที่แตกต่างกัน ทำให้การเดินทางโดนการวิเคราะห์รัศมีวงรอบต่างกัน

จากการสำรวจพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์ สามารถแบ่งพื้นที่สาธารณะออกได้ 6 ประเภท แบ่งตามสภาพการใช้งานของพื้นที่ ดังนี้

- 1) พื้นที่ส่วนราชการสาธารณะ ได้แก่ วัด โรงเรียนและสถานีนอนามัย มีลักษณะเป็นพื้นที่ทำกิจกรรม ทางสังคม เช่นการทำบุญ การออกกำลังกายร่วมกัน การตรวจสุขภาพและเป็นพื้นที่ชุมนุมนัดหมายในระดับชุมชน เช่น เป็นพื้นที่สำหรับรับเบี้ยยังชีพ ความถี่ในการใช้งานจะ

4 จากบทความ “cul-de-sac hell and the radius of demand” โดย Lawrence Frank, Bombardier Chair in Sustainable Transportation at the University of British Columbia

ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น เช่น วันพระ การบวช งานศพ เช่นพื้นที่ของวัดยางเอน ลานและอาคารโรงพยาบาลสาธารณะสุขตำบล

2) พื้นที่โล่งริมน้ำ มีลักษณะเป็นพื้นเป็นโล่ง มีความร่มรื่นและอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มีลักษณะเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจในยามเย็นหรือช่วงเวลาที่มีการหยุดพักจากการทำงานและมักมีการใช้งานต่อเนื่อง เช่น พื้นที่ ริมน้ำบริเวณวัดยางเอน หรือพื้นที่ริมแม่น้ำน่านบริเวณวัดสะกาดน้ำมัน ซึ่งพบเห็นศาลาริมน้ำกระจายกระจายตลอด เส้นทางสลับกับป่าริมน้ำ

3) ลานเอนกประสงค์ ลานกลางบ้าน มีลักษณะเป็นพื้นที่ๆเกิดจากการสร้างของโครงการในงบประมาณของภาครัฐ เช่นศาลา SML เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุและเป็นสถานที่นัดรับเยี่ยมชื้ออีกด้วย

4) บ้านผู้ใหญ่อายุ เป็นพื้นที่ๆเกิดจากตัวผู้ใหญ่อายุที่ต้องการมีพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ทำกิจกรรมหรือนัดหมาย จนกระทั่งเกิดเป็นพื้นที่สาธารณะในที่สุดและนิยมใช้เป็นพื้นที่ออกกำลังกาย โดยจะพบเห็นชมรมออกกำลังกาย เช่นรำกระบองใช้พื้นที่ดังกล่าวสิ่งที่น่าสังเกตคือถึงแม้ว่าผู้ใหญ่อายุจะหมดวาระไปในราชการแล้ว แต่พื้นที่เหล่านี้ยังมีการอนุญาตให้ใช้งานหรือเป็นพื้นที่ชุมนุมของคนในชุมชนอยู่ต่อไป

5) ร้านค้า ศาลาชุมทาง มีลักษณะเป็นจุดหยุดพักของผู้สูงอายุในการเดินทางไปยังพื้นที่สาธารณะอื่นหรือไปทำกิจกรรมนอกชุมชนเป็นจุดที่มีการชุมนุมกันของคนในชุมชนและเป็นพื้นที่กระจายข่าวของชุมชน

6) พื้นที่ทางสัญจร ทางเดิน พบเห็นได้ในพื้นที่ในตรอก พื้นที่หน้าบ้าน หรือถนนริมน้ำที่มักมีกิจกรรมการนั่งเล่นยามว่างหลังจากการทำงาน

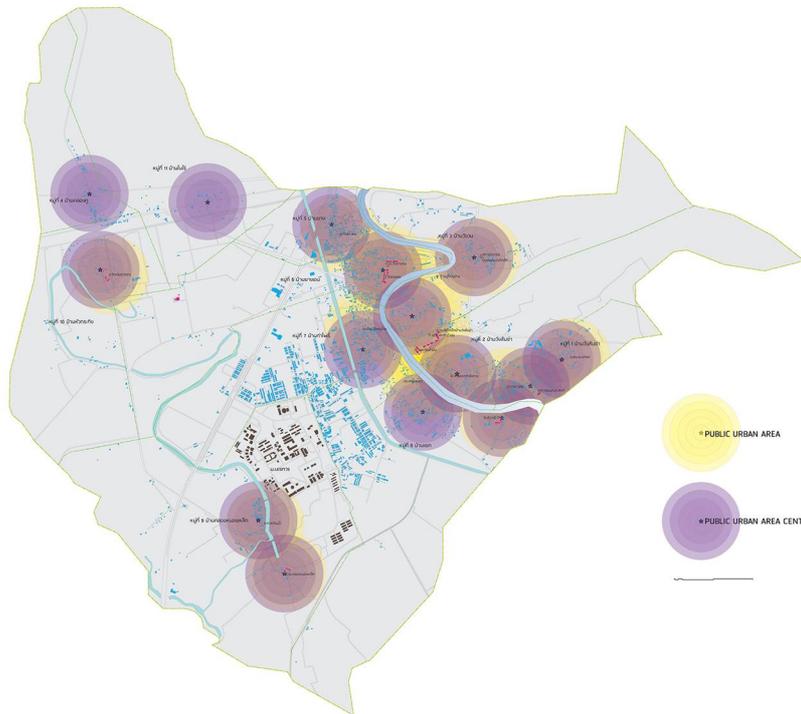
ถ้าแบ่งตามกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะพบว่าในตำบลท่าโพธิ์สามารถแบ่งกิจกรรมได้ 4 ประเภทคือ

1) กิจกรรมทางสังคม คือ การร่วมกันทำกิจกรรมกับคนในชุมชน เช่น การทำบุญ การทำงานอดิเรก หรืองาน OTOP ชุมชน

2) การออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆที่มีการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในช่วงเวลาเย็นหลังจากการทำงาน

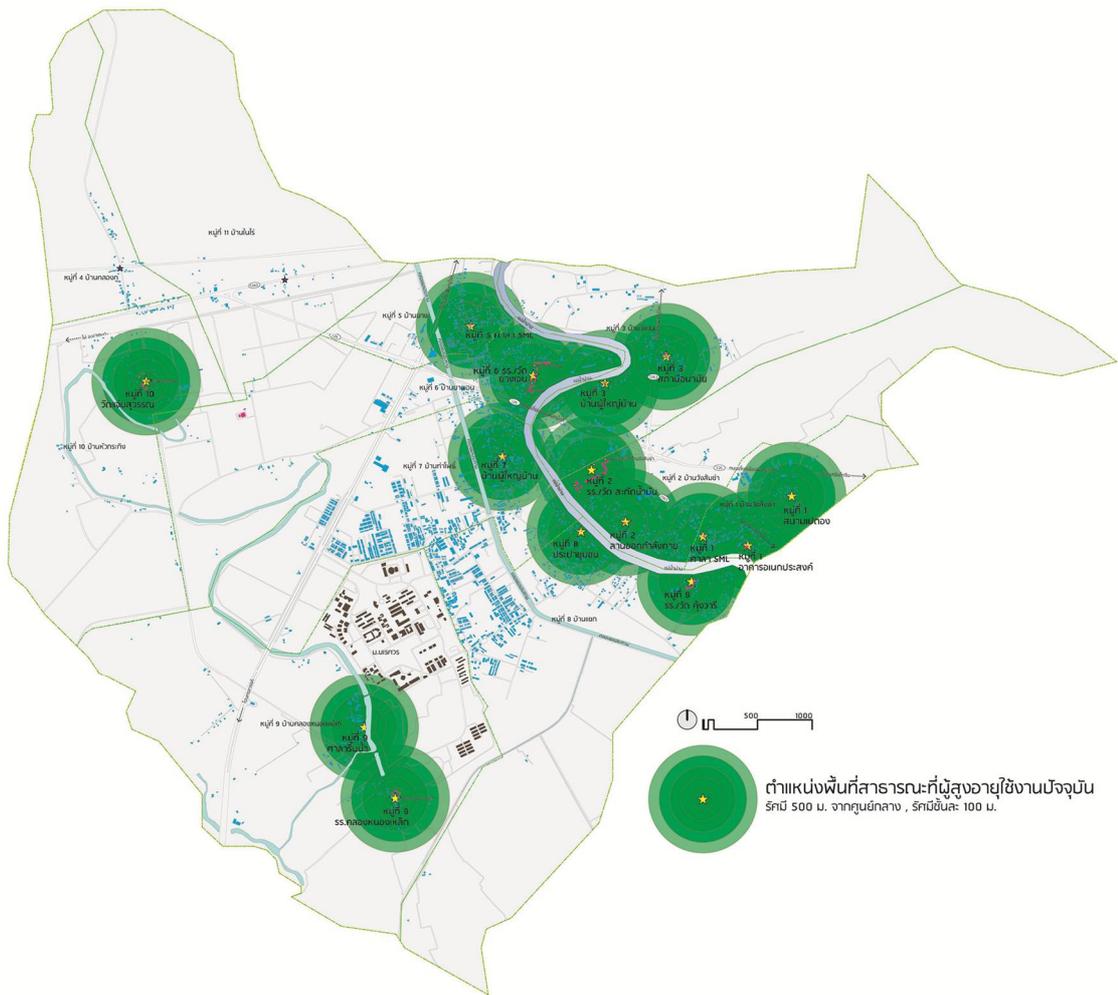
3) การพักผ่อนหย่อนใจ พบได้ตามพื้นที่สาธารณะในทุกๆระดับและเป็นกิจกรรมที่พบมากและบ่อยครั้งกว่ากิจกรรมอื่นๆ

4) การหยุดพักรอ ในจุดที่เป็นชุมทาง ร้านค้า พื้นที่หน้าบ้านของคนในชุมชน บ้านผู้ใหญ่อายุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความถี่มากแต่ใช้เวลาไม่มากนัก ผู้สูงอายุจะเดินทางต่อไป

รูปที่ 10.14 แผนที่แสดงศูนย์กลางชุมชนเทียบกับพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน

จากการศึกษารัศมีการให้บริการของพื้นที่สาธารณะที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชนทั้ง 15 พื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ๆมีอยู่แล้วในปัจจุบัน แล้วทำการจำลองวงรอบรัศมีการให้บริการในทุก 100 เมตร ถึงวงสุดท้ายนอกสุดคือที่รัศมี 500 เมตรเพื่อให้ทราบว่าพื้นที่สาธารณะสามารถครอบคลุมการให้บริการกับชุมชนได้หรือไม่ ซึ่งจากแผนที่รัศมีการให้บริการพื้นที่สาธารณะ พบว่าพื้นที่สาธารณะปัจจุบันมีความพอเพียงในด้านตำแหน่งรัศมีที่ให้บริการ แต่ยังไม่ได้หมายถึงความพอเพียงในเชิงขนาดพื้นที่ในแต่ละแห่งว่าจะรองรับการทำกิจกรรมและการขยายตัวของชุมชนได้มากน้อยเพียงใดหรือไปอีกนานเท่าไร และนอกจากนี้ภายหลังจากการสำรวจ ทีมงานวิจัยยังได้มีการตั้งคำถามเพิ่มเติมระหว่างงานวิจัยว่า “พื้นที่สาธารณะเดิมมีความเป็นศูนย์กลางชุมชนมากน้อยเพียงใด” ทั้งนี้เพราะหากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางของการอยู่อาศัยมากย่อมแสดงว่าผู้สูงอายุอาจจะเกิดความยากลำบากในการเดินทางไปทำกิจกรรม ซึ่งจากแผนที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าศูนย์กลางของการอยู่อาศัยหรือชุมชน และตำแหน่งพื้นที่สาธารณะเดิมมีลักษณะตำแหน่งที่ซ้อนทับกันอย่างมาก จึงแสดงให้เห็นว่านอกจากจะมีความพอเพียงในด้านตำแหน่งแล้วพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันยังอยู่ในศูนย์กลางของชุมชนอีกด้วย

รูปที่ 10.15 ตำแหน่งพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน

6. การประเมินความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะ

การประเมินภาพทางกายภาพเพื่อให้ทราบถึงระดับความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะและชุมชนที่มีต่อผู้สูงอายุ ภายหลังจากการสำรวจพื้นที่สาธารณะจนครบทั้งตำบลท่าโพธิ์โดยใช้กรอบแนวความคิดของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก ภายให้การประเมิน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ ด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูลด้านบริการสุขภาพของชุมชน ด้านการเดินทางและขนส่งมวลชน และด้านพื้นที่และอาคารสาธารณะ โดยในรายงานขั้นที่ 2 ได้มีการพิจารณาคัดเอาบางส่วนของเกณฑ์การประเมินความเป็นมิตรที่สัมพันธ์กับบริบทของชุมชนท่าโพธิ์และมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพื่อนำเอาเกณฑ์มาประเมินเบื้องต้นถึงปัญหาศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่

พื้นที่สาธารณะ:ภายนอกอาคาร		เห็นด้วยมาก	พอใช้	ไม่เห็นด้วยมาก	หมายเหตุ			
1	ความเป็นเจ้าของ ของพื้นที่สาธารณะ: มีพื้นที่สาธารณะที่คนส่วนมากเข้าถึงได้เช่น สวนที่คนส่วนมากใช้กัน	5	4	3	2	1	0	พื้นที่สาธารณะ
2	ขนาดของพื้นที่สาธารณะและการรองรับการยวกันของพื้นที่ (ขนาดพื้นที่สาธารณะ 4 ตร.ม. ต่อ 1 คน)	5	4	3	2	1	0	อาคาร SML ขนาด 144 ตร.ม.
3	สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของพื้นที่สาธารณะ: (เช่น โต๊ะสงฆ์, ไฟฟ้า, ประปา, พัดลม ฯลฯ)	5	4	3	2	1	0	อาคารหลังคาปูน ไฟฟ้า ประปา พัดลม
4	พื้นที่สาธารณะ:เป็นบรรยากาศที่ สบาย เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รกรุงรัง (การระมัดระวังในการดูแลรักษา)	5	4	3	2	1	0	
5	มีพื้นที่สีเขียวและพื้นที่ภายนอกอาคารเพียงพอสวยงามปลอดภัยต่อผู้สูงอายุและอยู่ในสภาพดี สามารถดูแลรักษาได้ง่าย	5	4	3	2	1	0	
6	มีพื้นที่ร่มเงาที่ปลอดภัยและดูแลรักษาง่าย ปราศจากสิ่งกีดขวาง สวมใส่เพื่อการใช้งาน	5	4	3	2	1	0	พื้นคอนกรีต
7	มีพื้นที่ร่มเงาที่ปลอดภัยและไม่เป็นอันตราย สตรีกับมีทางเดินที่ปลอดภัย (เช่น ทางเดินที่ปลอดภัยจากแสงแดดและลมแรง)	5	4	3	2	1	0	พื้นคอนกรีตและคอนกรีต
8	มีจุดข้าม/จุดติดกันที่ปลอดภัยและเพียงพอ สามารถใช้งานได้ทุกคนแม้ผู้พิการ (เช่น ใช้เก้าอี้รถเข็นจากถนนเข้ามาถึงพื้นที่สาธารณะ)	5	4	3	2	1	0	
9	มีจุดบริการพิทักษ์นิเทศให้ทางที่ให้ความสำคัญกับเส้นทางเดินของถนนและจักรยาน (ถนนที่กว้าง, ถนนที่ปลอดภัยจากยานพาหนะ)	5	4	3	2	1	0	ถนนคอนกรีตปูด้วยหิน
10	มีความปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่สว่างของถนนที่เพียงพอ จากตำรวจจราจรและจากชุมชน	5	4	3	2	1	0	
11	สามารถเข้าถึงส่วนบริการสาธารณะได้ และปลอดภัยกับผู้ใช้ (เช่น สะพานข้ามจากพื้นที่สาธารณะไปยังส่วนบริการ อย่างเช่น สถานีตำรวจ)	5	4	3	2	1	0	
12	มีจุดบริการพิทักษ์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ (จุดบริการขนาน, ห้องนั่งเล่น, โต๊ะ ฯลฯ)	5	4	3	2	1	0	
13	อาคารสาธารณะมีลักษณะที่เข้าถึงและปลอดภัย ทั้งภายในและภายนอก และไม่มีสิ่งกีดขวาง รวดเร็ว มีบันได ลิฟท์ที่ไม่ขึ้นกรรตามอย่างพอเพียง ทางลงและขึ้นที่ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ	5	4	3	2	1	0	
14	มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ สวมใส่, วัสดุที่ดี และเข้าถึงได้สะดวก (เช่น ทางลาด, ทางขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ, ทางขึ้นรถเข็น)	5	4	3	2	1	0	
รวม		47						

รูปที่ 10.16 ตัวอย่างการประเมินพื้นที่สาธารณะ SZAX

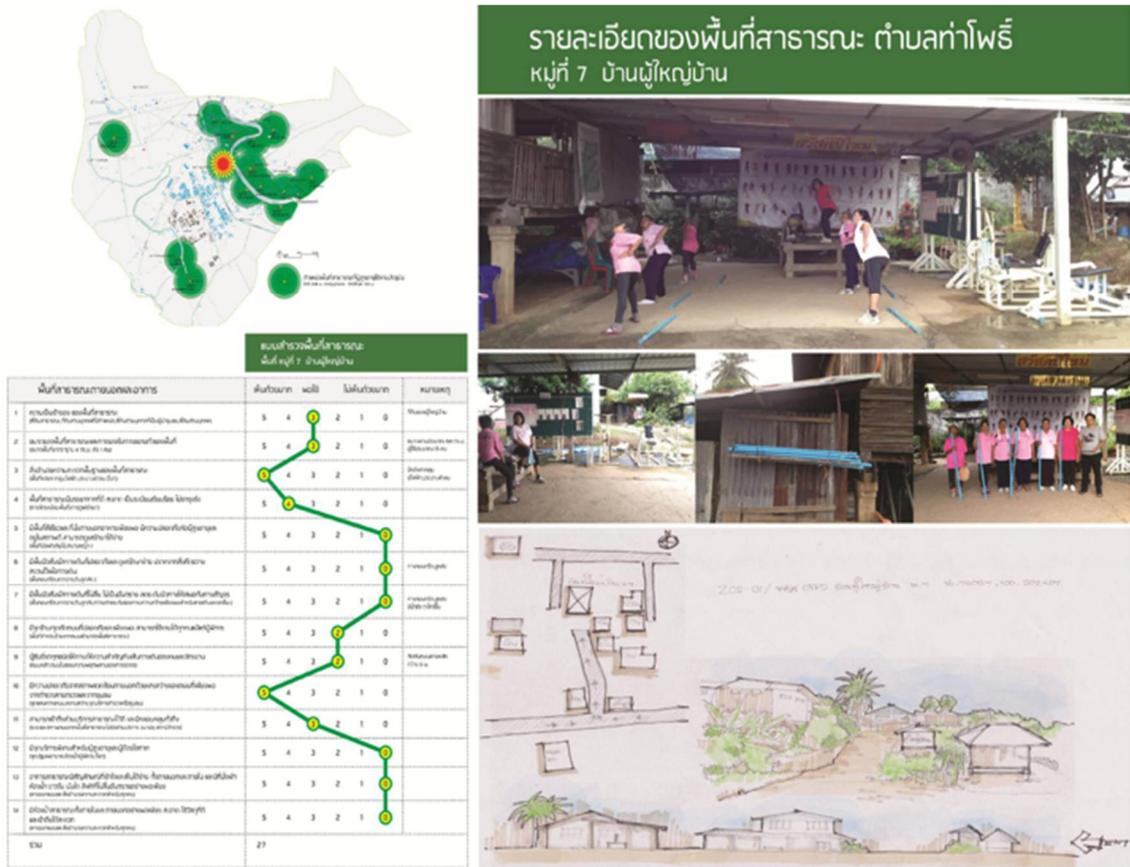
จากภาพที่ 10.16 แสดงตัวอย่างการประเมินพื้นที่สาธารณะในพื้นที่หมู่ 1 ศาลา SML ในหมวดของพื้นที่สาธารณะสามารถแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 14 ข้อในการประเมิน ประการที่หนึ่งคือความเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุด เนื่องจากจะแสดงถึงความยั่งยืนของการเป็นพื้นที่สาธารณะและการปรับปรุงในอนาคต ซึ่งพบว่ามีบางพื้นที่ที่พื้นที่สาธารณะไปอยู่ในพื้นที่ของบ้านผู้ใหญ่มาก มีการจัดเตรียมเครื่องออกกำลังกายไว้ด้วย ประการที่สองคือการรองรับการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะจากขนาดของพื้นที่สาธารณะปัจจุบัน ประการที่สี่คือด้านสิ่งแวดล้อม สะดวก เช่น ที่นั่ง ทางลาด แสงสว่าง เป็นต้น ประการที่ห้าคือด้านบรรยากาศที่ดี ความเป็นพื้นที่สีเขียว ประการที่หกได้แก่ลักษณะด้านวัสดุพื้นผิวที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เช่น ความลื่น สิ่งกีดขวาง ป้ายสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายและสามารถมองเห็นได้สะดวก ประการที่เจ็ดคือการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะขนาดของเส้นทาง ความปลอดภัย รวมถึงการจอดรถ และประการที่แปดได้ส่วนช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น หอกระจายเสียง บอร์ดประชาสัมพันธ์และห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจากการประเมินเบื้องต้นพบว่าพื้นที่สาธารณะในแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันอยู่หลายประเด็น ซึ่งจะได้ทำการสรุปผลในรายงานครั้งต่อไป นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีประเด็นอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสังคม

ผู้สูงอายุ การสร้างกิจกรรมสนับสนุน การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นประเด็นที่จะต้องประเมินเพิ่มเติมต่อไป

รูปที่ 10.17 ตัวอย่างทิศทางในการประเมินพื้นที่สาธารณะ

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบถึงศักยภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาเบื้องต้นด้านการปรับปรุงกายภาพของพื้นที่ หากแต่ยังขาดข้อมูลในประเด็นของสังคมความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบุคคลสำคัญและหน่วยงานของภาครัฐในการจัดการพื้นที่สาธารณะ ทำให้ต่อไปจะต้องทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อช่วยในการเสนอแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เกิดความเหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ประเด็นที่ยังไม่สามารถสรุปเพื่อหาคำตอบได้มีอยู่หลายประเด็น คือ การเป็นเจ้าของและความเป็นสาธารณะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในพื้นที่หมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้านเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ของบ้านผู้ใหญ่บ้านอันเป็นการรบกวนเจ้าของบ้านและยังไม่มีคามยั่งยืนในการเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งแตกต่างจากบริเวณวัดศาลา SML ที่มีความเป็นสาธารณะมากกว่าและเหมาะสมในการปรับปรุงในอนาคต จากการสอบถามผู้ใช้พื้นที่หมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน พบว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีการย้ายพื้นที่สาธารณะไปยังพื้นที่อาคารองค์การบริหารส่วนตำบลเก่า ซึ่งมีความเป็นสาธารณะและผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงดีกว่าพื้นที่เดิม ซึ่งจะได้มีการนำเสนอถึงความเป็นไปได้ต่อไป ในการประเมินพื้นที่สาธารณะจะใช้การกำหนดสเกลห้าระดับของ Likert และหากไม่มีปัจจัยในข้อนั้นๆ จะให้ค่าเป็นศูนย์และแสดงรายละเอียดย่อแนบท้ายตารางเอาไว้

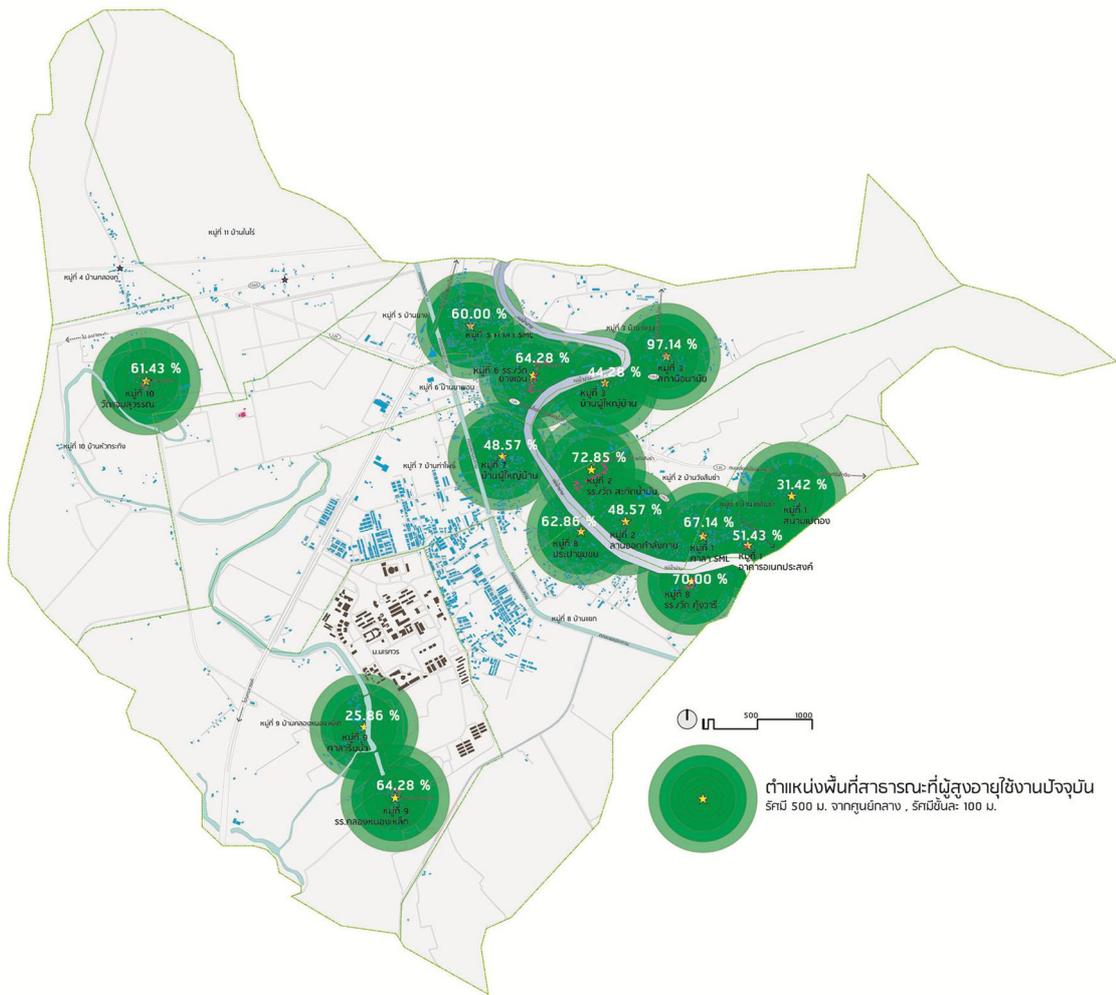

รูปที่ 10.18 ตัวอย่างรายละเอียดในการประเมินพื้นที่สาธารณะของหมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน

7. การวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะ

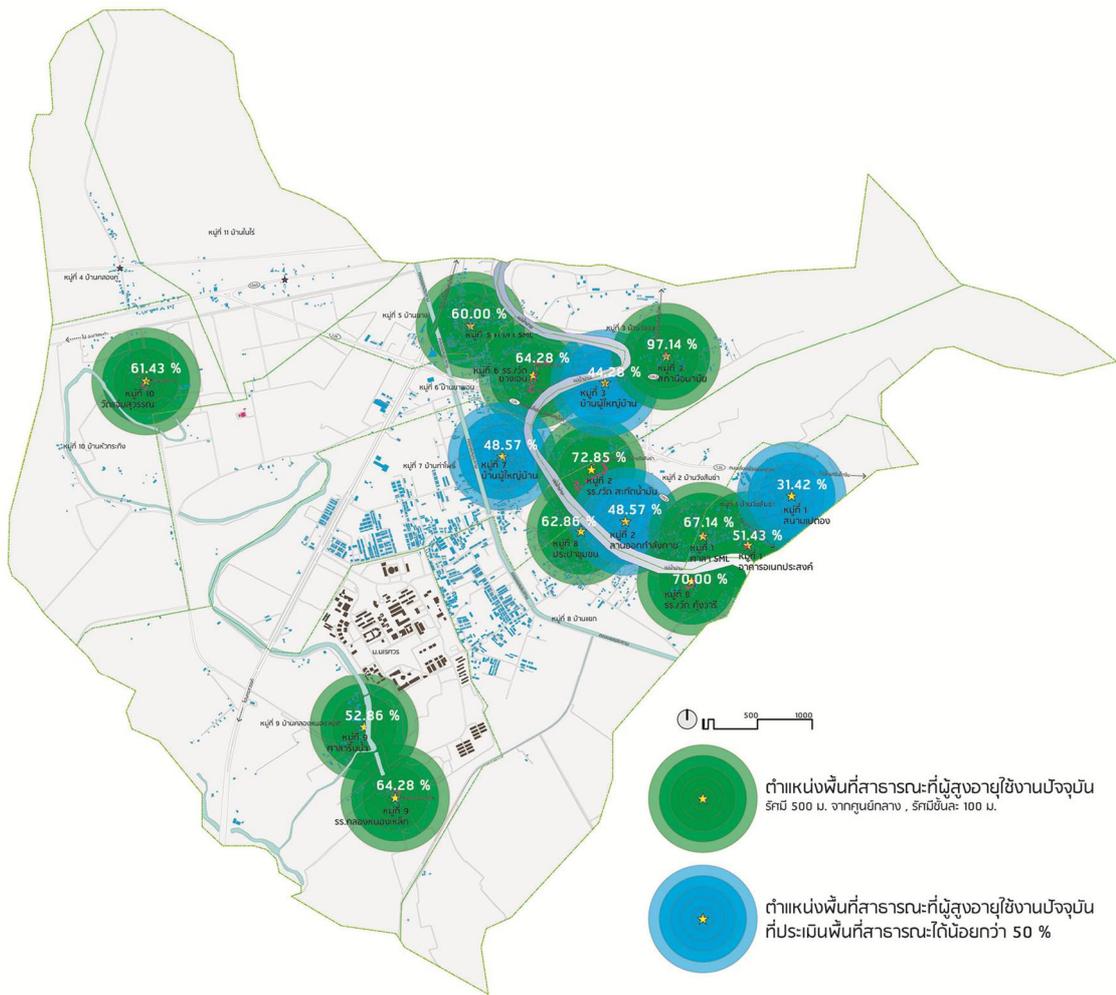
จากการประเมินพื้นที่สาธารณะในแต่ละพื้นที่(ภาคผนวก ค ตารางประเมินพื้นที่สาธารณะ) และทำการรวมคะแนนของแต่ละพื้นที่โดยให้สัดส่วนของแต่ละข้อมีค่าน้ำหนักเท่ากันจำนวน 14 ข้อ โดยทำการรวมคะแนนเป็นร้อยละในแต่ละพื้นที่

การรวมผลคะแนนในแต่ละพื้นที่ไม่ได้เป็นการจัดอันดับความสำคัญหรือการเป็นการแสดงว่าพื้นที่สาธารณะหนึ่งมีดีกว่าหรือสำคัญกว่าอีกที่หนึ่ง แต่เป็นการศึกษาถึงปัจจัยในแต่ละข้อว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีหรือไม่ และมีลักษณะปัญหาอย่างไร(ซึ่งได้ระบุเอาไว้ท้ายของตารางคะแนนในแต่ละข้อว่า) หากระดับคะแนนศูนย์หรือมีค่าของคะแนนน้อย จะมีการพิจารณาประเด็นนั้นๆเป็นพิเศษในช่วงการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในภายหลังจากการรวมคะแนนสามารถสรุปเป็นแผนที่แสดงคะแนนการประเมินพื้นที่สาธารณะได้ดังนี้

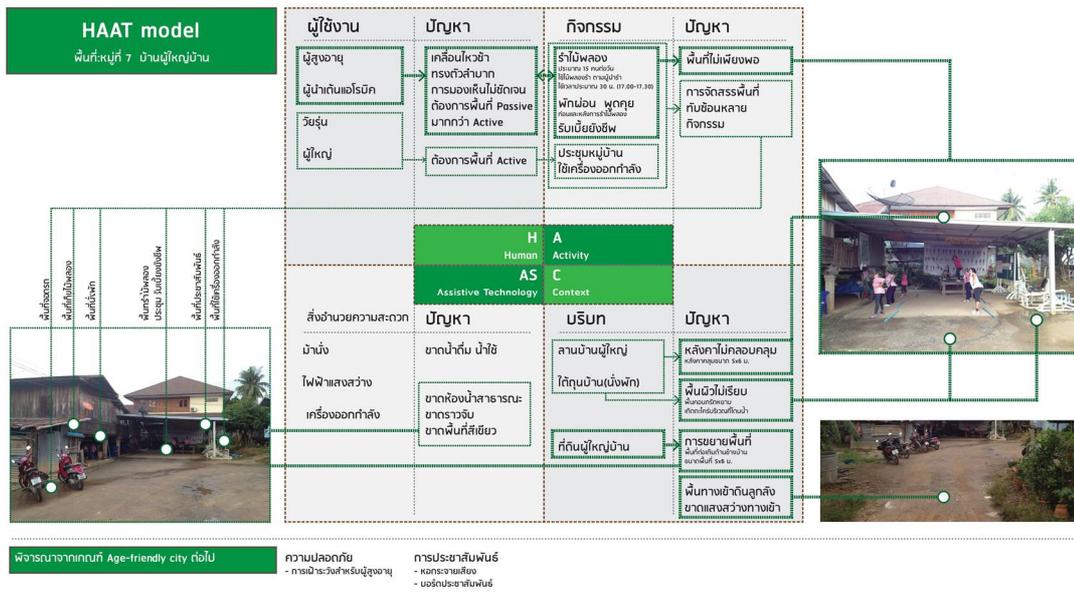
รูปที่ 10.19 แผนที่แสดงคะแนนการประเมินพื้นที่สาธารณะ

จากการประเมินพื้นที่สาธารณะทั้ง 15 พื้นที่ และทำการรวมคะแนนร้อยละของแต่ละพื้นที่ พบว่ามีพื้นที่สาธารณะ 4 พื้นที่ที่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวมทั้งหมด ได้แก่ หนึ่งพื้นที่หมู่ 3 บ้านผู้สูงอายุบ้าน(ร้อยละ 44.28) สองพื้นที่หมู่ 7 บ้านผู้สูงอายุบ้าน(ร้อยละ 48.57) สามพื้นที่หมู่ 2 วัดและโรงเรียนวัดสะกิดน้ำมัน(ร้อยละ 48.57) และสี่พื้นที่หมู่ 1 สนามเปตอง(ร้อยละ 31.42) ทั้งนี้ในพื้นที่ดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสังเกตคือเป็นพื้นที่ของผู้ใหญ่บ้าน และอยู่ห่างไกล หรือมีการเข้าถึงที่ไม่สะดวก และเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมบางประการที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นพื้นที่สาธารณะซึ่งในสี่พื้นที่จะได้มีการนำไปพิจารณาและวิเคราะห์ เฝ้าระวังเป็นพิเศษ หรืออาจมีการเสนอให้ไม่ใช้บางพื้นที่เป็นพื้นที่สาธารณะต่อไป และพื้นที่อื่นๆที่มีคะแนนค่อนข้างน้อย และพื้นที่ที่มีคะแนนรวมมากจะมีการพิจารณาในประเด็นที่คะแนนน้อยหรือเสนอแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการเพิ่มคะแนนในพื้นที่นั้นๆให้มากยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกและการรับฟังความคิดเห็น

รูปที่ 10.20 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่สาธารณะที่มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50

การวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะ 15 พื้นที่ด้วย HAAT model ซึ่งในขั้นตอนการวิเคราะห์จะนำเอา 4 องค์ประกอบมาพิจารณา ได้แก่ องค์ประกอบที่หนึ่ง Human ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุและผู้ใช้ในพื้นที่สาธารณะ โดยจะพิจารณาคูณลักษณะของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการเสื่อมลงของสุขภาพ การมองเห็น การได้ยิน ซึ่งจะมีผลต่อการทำกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ องค์ประกอบที่สอง Activity เมื่อนำเอาลักษณะของกิจกรรมในแต่ละพื้นที่มาพิจารณาร่วมด้วย จะทำให้เห็นถึงความเหมาะสม ความต้องการในการใช้พื้นที่กิจกรรมที่ต้องตัดทิ้งไปหรือกิจกรรมที่ควรเสริมเข้ามาช่วยให้เกิดผลการใช้พื้นที่ๆดีขึ้น องค์ประกอบที่สาม Context คือบริบทด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งได้มีการประเมินจากแบบประเมินไปแล้ว ซึ่งในเมื่อผนวกข้อมูลด้านกายภาพกับกิจกรรมและผู้ใช้ จะทำให้มองเห็นสิ่งที่ขาดแคลนหรือสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการและองค์ประกอบสุดท้ายคือ Assistive technology ซึ่งหมายรวมถึง ทางลาด ความลื่นของวัสดุ แสงสว่าง อุปกรณ์กระจายเสียง ที่จอดรถ ที่นั่งที่เหมาะสมปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ ซึ่งทีมงานวิจัยจะต้องสร้างแนวทางเลือกที่เป็นกายภาพด้วยโปรแกรมสามมิติเพื่อใช้ในการพูดคุยเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงอย่างมีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด

รูปที่ 10.21 ผังภูมิแสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยHAAT model ในพื้นที่หมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน

8.7 แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ

การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์ ด้วยผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งทางด้านคุณลักษณะของผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์ การประเมินความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะ การวิเคราะห์ รัศมีการให้บริการของพื้นที่สาธารณะ การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและการพิจารณาพื้นที่สาธารณะด้วย HAAT MODEL ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์สำคัญในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ ซึ่งพบว่าพื้นที่สาธารณะเป้าหมาย 15 พื้นที่ในตำบลท่าโพธิ์ มีคุณลักษณะที่เข้ากันสามารถจัดกลุ่มได้ 5 กลุ่ม ได้แก่พื้นที่สาธารณะประเภทวัด พื้นที่ออกกำลังกายและศูนย์กลางชุมชน พื้นที่พักผ่อนและพบปะพูดคุย จุดบริการสุขภาพ รับเบาะนั่งชีพและถนนซอย ทางเท้าในชุมชน

แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านกายภาพ สังคมผู้สูงอายุและชุมชน การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะและชุมชน ขณะเดียวกันได้แบ่งระยะเวลาในการปรับปรุงออกเป็นแผน 3 ระยะคือ แผนระยะเร่งด่วน แผนระยะกลางและแผนระยะยาว โดยได้จำแนกกลุ่มเป้าหมายออกตามประเภทของพื้นที่สาธารณะ มีรายละเอียดดังนี้

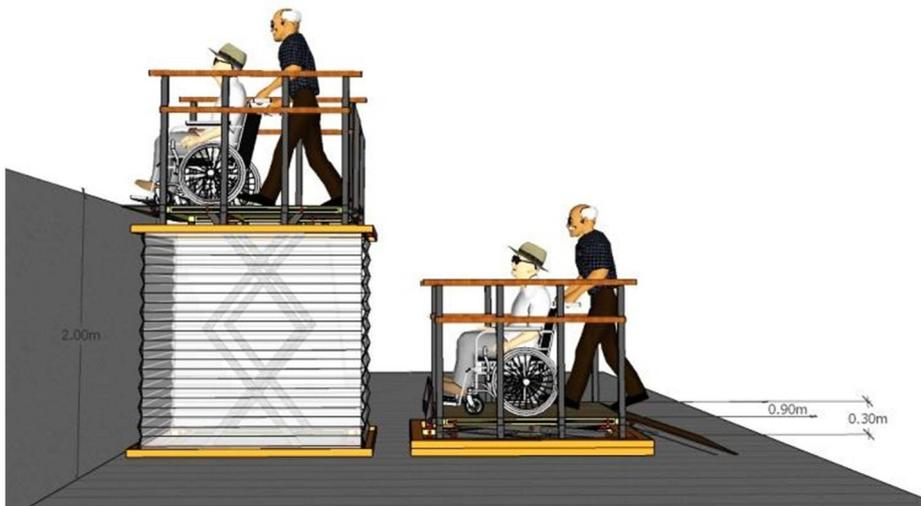
ตารางที่ 10.12 สรุปแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในเขตตำบลท่าโพธิ์ จำแนกตามพื้นที่สาธารณะ ความเร่งด่วน พื้นที่เป้าหมาย และผลผลิตการวิจัย

พื้นที่สาธารณะ	แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ		ระยะเวลาการปรับปรุง	ผลผลิตวิจัย	พื้นที่เป้าหมาย
วัด	กายภาพ	- เปลี่ยนระดับ เช่น ทางลาด ลิฟท์ - รววจับ รววกินคก - ที่นั่งที่แข็งแรงปลอดภัย - ห้องน้ำผู้สูงอายุ	- แผนระยะเร่งด่วน	- ลิฟท์ผู้สูงอายุ - Design Guideline (วัดยางเอน)	- วัดยางเอน - วัดคู้งวารี - วัดสะกัตน้ำมัน - วัดแจ่มสุวรรณ
	สังคม	- สนับสนุนกิจกรรมทางสังคม สร้างความภาคภูมิใจ			
	บริหารจัดการ	- สนับสนุนงบประมาณปรับปรุง - จัดการการลิฟท์			
พื้นที่ออกกำลังกาย ศูนย์กลางชุมชน	กายภาพ	- หลังคาบังแดด ฟัน - รววจับรววกินคก - พื้นผิวต่างระดับ - ที่นั่งที่แข็งแรงปลอดภัย - แสงสว่าง - ห้องน้ำผู้สูงอายุ - บอร์ดประชาสัมพันธ์	- แผนระยะกลาง	- Design Guideline (จำไม้พลอง)	- หมู่ 5 ศาลา SML - หมู่ 2 ลานออกกำลังกาย - หมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่ - โรงเรียนวัดยางเอน - สถานปดองและแอโรบิค
	สังคม	- สนับสนุนกิจกรรมออกกำลังกายให้ผู้สูงอายุใช้งานมากขึ้น			
	บริหารจัดการ	- อบรม, สนับสนุนงบประมาณปรับปรุง - ความเป็นสาธารณะของพื้นที่			
พื้นที่พักผ่อน พบปะพูดคุย	กายภาพ	- หลังคาบังแดด ฟัน - บรรยากาศ - พื้นผิวต่างระดับ - ที่นั่งที่แข็งแรงปลอดภัย - แสงสว่าง - เปลี่ยนระดับพื้นผิว	- แผนระยะยาว	- Design Guideline (จินน้ำวัด ยางเอน)	- วัดยางเอน - ศาลาริมคลองหนองเหล็ก - วัดสะกัตน้ำมัน - วัดคู้งวารี
	สังคม	- เพิ่มกิจกรรมให้หลากหลาย			
	บริหารจัดการ	- ความเป็นสาธารณะของพื้นที่ - สนับสนุนงบประมาณปรับปรุง			
จุดบริการสุขภาพ รับเบี่ยงชีฟ	กายภาพ	- หลังคาบังแดด ฟัน - รววจับรววกินคก - ที่นั่งที่แข็งแรงปลอดภัย - ห้องน้ำผู้สูงอายุ - พื้นผิวต่างระดับ - บอร์ดประชาสัมพันธ์	- แผนระยะกลาง	- Design Guideline (ศาลา SML)	- หมู่ 5 ศาลา SML - หมู่ 1 ศาลา SML - หมู่ 3 รพ.ส่งเสริมสุขภาพ - หมู่ 7 บ้านผู้ใหญ่ - วัดยางเอน
	สังคม	- สนับสนุนกิจกรรมทางสังคม และสุขภาพ			- หมู่ 8 ประชาชน - หมู่ 3 บ้านผู้ใหญ่
	บริหารจัดการ	- สนับสนุนงบประมาณปรับปรุง และบริหารพื้นที่			
ถนน ขยาย ทางเท้า ในชุมชน	กายภาพ	- พื้นผิวทาง ขยาย ถนน - เพิ่มสัญญาณ สัญญาณบอกทาง - สิ่งกีดขวาง - ไฟฟ้าแสงสว่าง	- แผนระยะกลาง	- Design Guideline (ซอยอารี)	- ซอย ครอบคลุม ในตำบลท่าโพธิ์
	สังคม	- สร้างการตระหนักรู้ ควบคู่ผู้ใช้ถนน ด้วยการเดิน จักรยาน จักรยานยนต์			
	บริหารจัดการ	- สนับสนุนงบประมาณปรับปรุง และบริหารจัดการ			

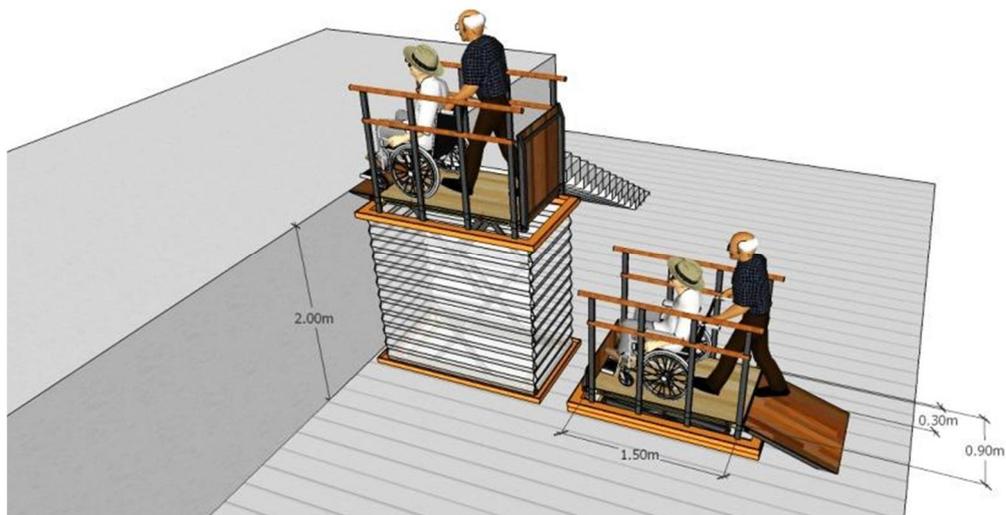
1) พื้นที่สาธารณะประเภทวัด

แนวทางการปรับปรุงทางด้านกายภาพของพื้นที่สาธารณะประเภทวัด ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีผู้สูงอายุใช้งานมากที่สุด ถือเป็นความจำเป็นที่ควรระบุไว้ในแผนระยะเร่งด่วนใน 4 พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ วัดยางเอน วัดคู้งวารี วัดสะกัตน้ำมัน วัดแจ่มสุวรรณ มีแนวทางสรุปได้ดังนี้

◎ ระดับความสูงของศาลา อาคาร สถานที่ เป็นเรื่องที่ยากลำบากที่ผู้สูงอายุจะใช้นั้นได้ในการขึ้นลงและอาจก่อให้เกิดอันตรายจากการหกล้ม จึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้มีทางลาดหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถขึ้นลงอาคารได้อย่างสะดวกปลอดภัย ทั้งนี้สอดคล้องกับกฎหมายควบคุมอาคารที่กล่าวถึงการปรับปรุงอาคารสาธารณะให้ผู้สูงอายุหรือผู้พิการสามารถเข้าถึงบริการโดยการปรับปรุงทางลาด ลิฟท์

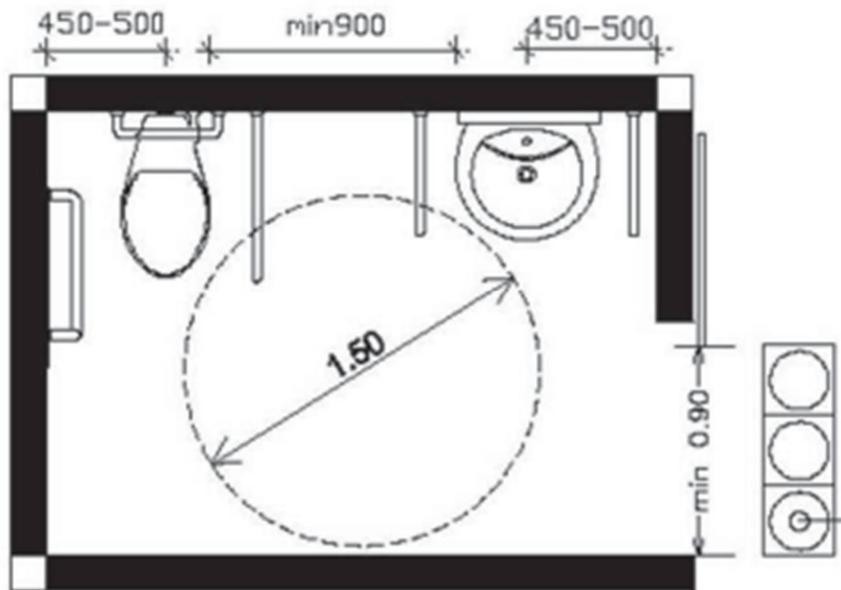
รูปที่ 10.22 ลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ

รูปที่ 10.23 ลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ(ต่อ)

● สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่นั่งมานั่ง ที่มีความสูงสามารถให้ผู้สูงอายุลุกนั่งได้อย่างสะดวก ต้องมีความแข็งแรง ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ จากข้อมูลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ที่นั่งของผู้สูงอายุมักทำจากวัสดุประเภทพลาสติกที่มีราคาถูก มีลักษณะเป็นที่นั่งเดียว ที่ไม่มีความแข็งแรง ซึ่งได้รับการสนับสนุนหรือบริจาคจากหน่วยงานราชการ หรือหยิบยืมจากหน่วยงานราชการ เช่น ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ถูกออกแบบให้มีความแข็งแรงเพียงพอหรือเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานแต่ละชนิด อาจเกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุได้ ดังนั้นที่นั่งของผู้สูงอายุจึงควรออกแบบตามลักษณะกิจกรรมและบริบทที่แตกต่างกัน เช่นที่นั่งสำหรับนั่งพักผ่อนพูดคุยควรมีลักษณะที่หันหน้าเข้าหากัน เป็นที่นั่งรูปตัวแอ (L-shape) หรือตัวยู (U-shape) เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการพูดคุยหรือกิจกรรมทางสังคมมากยิ่งขึ้น

๑) ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกห้องน้ำ ที่ออกแบบมาให้เหมาะกับผู้สูงอายุผู้พิการที่ใช้รถเข็น โดยจะต้องมีราวจับเพื่อช่วยในการพยุงตัว มีประตูทางเข้าแบบบานเลื่อนขนาดไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร พื้นที่ภายในเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.50 เมตร ให้รถเข็นสามารถหมุนได้และพื้นผิวจะต้องไม่ลื่น หรือมีสิ่งกีดขวางอันก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ

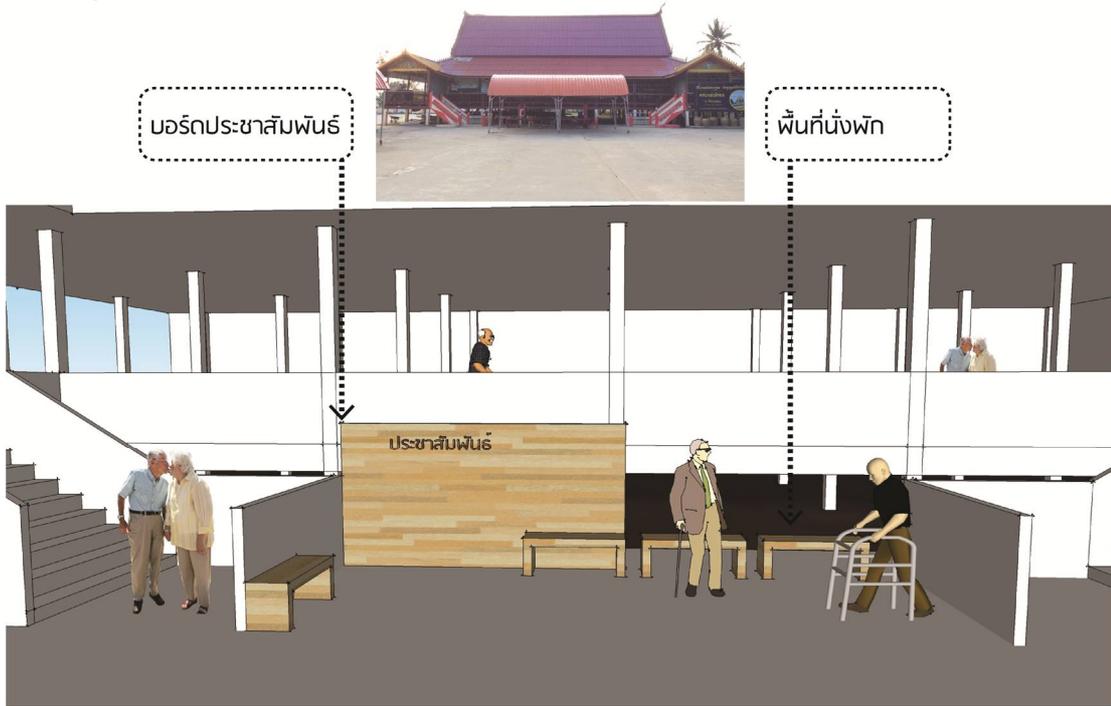
รูปที่ 10.24 ห้องน้ำสำหรับคนพิการและคนทุพพลภาพ

ที่มา : สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ. ตัวอย่างที่ดีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน “สำหรับคนพิการและคนทุพพลภาพ”. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, หน้าที่ 16

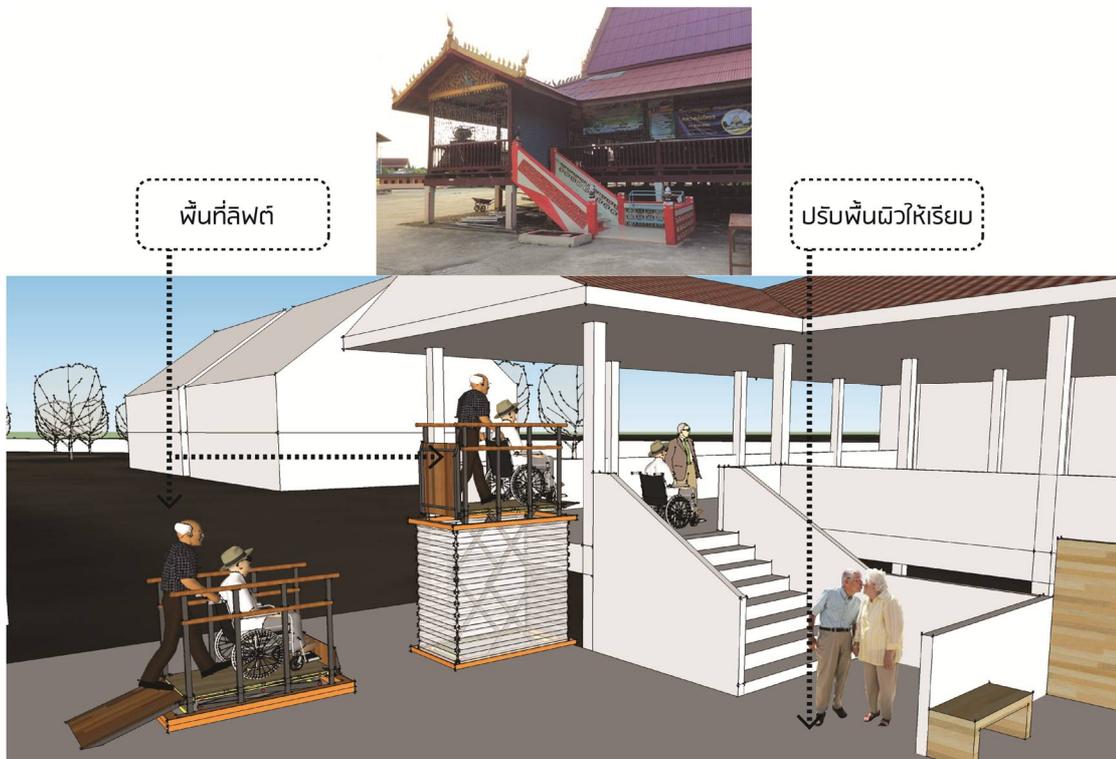
๑) ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางด้านสังคม เช่น การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้กับบุคคลรุ่นหลังหรือการออกกำลังกายให้มากขึ้น

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองต่อผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น การปรับปรุงห้องน้ำ ทางลาด ที่นั่งหรือการบริหารจัดการให้วัดหิบบนสิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

หมู่ที่ 6 ศาลาวัดยางเอน

รูปที่ 10.25 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 6 ศาลาวัดยางเอน

รูปที่ 10.26 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 6 ศาลาวัดยางเอน (ต่อ)

2) พื้นที่ออกกำลังกายและศูนย์กลางชุมชน

การปรับปรุงพื้นที่ออกกำลังกายและศูนย์กลางชุมชนมีความสำคัญอันดับที่ 2 เนื่องจากมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมทางสังคม โดยมีพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ศาลา SML หมู่ 5 ร้านออกกำลังกายหมู่ 2 บ้านผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 ซึ่งใช้เป็นพื้นที่ลำโพงของผู้สูงอายุ โรงเรียนวัดยางเอน ลานเปตองและ ลานแอโรบิก สามารถสรุปแนวทางการปรับปรุง ดังนี้

- ◎ การปรับปรุงด้านกายภาพสำหรับพื้นที่ออกกำลังกาย ควรจัดให้มีหลังคาบังแดดบังฝน ที่มีลักษณะเป็นอาคารโล่งไม่มีผนังหรือสิ่งกีดขวางทางลม ให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกใช้ประโยชน์หรือออกกำลังกายในพื้นที่ระหว่างภายในและภายนอกของอาคาร เนื่องจากผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ลักษณะการทำกิจกรรมออกกำลังกายลำโพงของผู้สูงอายุที่เหมาะสมควรเป็นช่วงเวลาที่ไม่ค้ำจนเกินไป แสงสว่างตามทางเดิน ทรอกชอย และถนนใหญ่มีไม่เพียงพอ อันจะส่งผลให้การเดินทางกลับบ้านของผู้สูงอายุมีอันตรายจากการใช้จักรยานยนต์ อีกทั้งหลังคาบังแดดยังช่วยลดความร้อนและบังฝนทำให้ผู้สูงอายุ สามารถทำกิจกรรมได้ในเวลาที่เร็วขึ้น

- ◎ ควรจัดหาที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุที่มีความแข็งแรงปลอดภัยมาทดแทนที่นั่งเดิมที่หยาบยึบมาจากหน่วยงานราชการหรือผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการออกแบบที่นั่งให้มีความสูงที่เหมาะสมมีลักษณะการใช้งานที่ตอบสนองต่อกิจกรรมการนั่งพักระหว่างการออกกำลังกาย

- ◎ จากการสำรวจพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุขาดแคลนห้องน้ำสาธารณะที่มีความปลอดภัย ผู้สูงอายุต้องอาศัยห้องน้ำชั่วคราวที่สร้างขึ้น ห้องน้ำของผู้ใหญ่บ้าน ศาลา SML หรืออาศัยห้องน้ำของเพื่อนบ้าน ซึ่งไม่ได้ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาห้องน้ำอย่างเร่งด่วน

- ◎ ควรปรับปรุงพื้นผิวของพื้นที่สาธารณะ พื้นผิวที่จอดรถ ตลอดจนทางเดินเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่สาธารณะกับชุมชนให้ปราศจากสิ่งกีดขวาง ไม่สะดุดหรือลื่น ไม่มีน้ำขัง

- ◎ เพิ่มแสงสว่างให้กับพื้นที่ออกกำลังกายและศูนย์กลางชุมชน ให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานในช่วงเวลาแสงน้อยได้ดีขึ้น

- ◎ ควรมีบอร์ดประชาสัมพันธ์ หรือหอกระจายข่าว ที่ผู้สูงอายุสามารถอ่านและได้ยินได้อย่างสะดวกเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์จากชุมชนทั้งในด้านสาธารณสุขด้านสังคม เช่น งานบุญ งานกุศลหรือการให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆที่ดูแลผู้สูงอายุ

- ◎ ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายหรือกิจกรรมทางสังคมในศูนย์กลางชุมชนให้มากขึ้นและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะอื่นๆที่หลากหลาย นอกเหนือจากกิจกรรมรำไม้พลองที่คนในชุมชนในวัยอื่นสามารถเข้าร่วมได้

- ◎ องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้สูงอายุ

- ◎ ควรจัดหาพื้นที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุและคนทุกวัย ให้มีความเพียงพอทดแทนพื้นที่สาธารณะที่ใช้พื้นที่ของบ้านผู้ใหญ่บ้าน ที่ไม่มีความเป็นสาธารณะและยั่งยืน อันจะช่วยให้การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะมีความเป็นไปได้มากกว่าในปัจจุบัน

หมู่ที่ 5

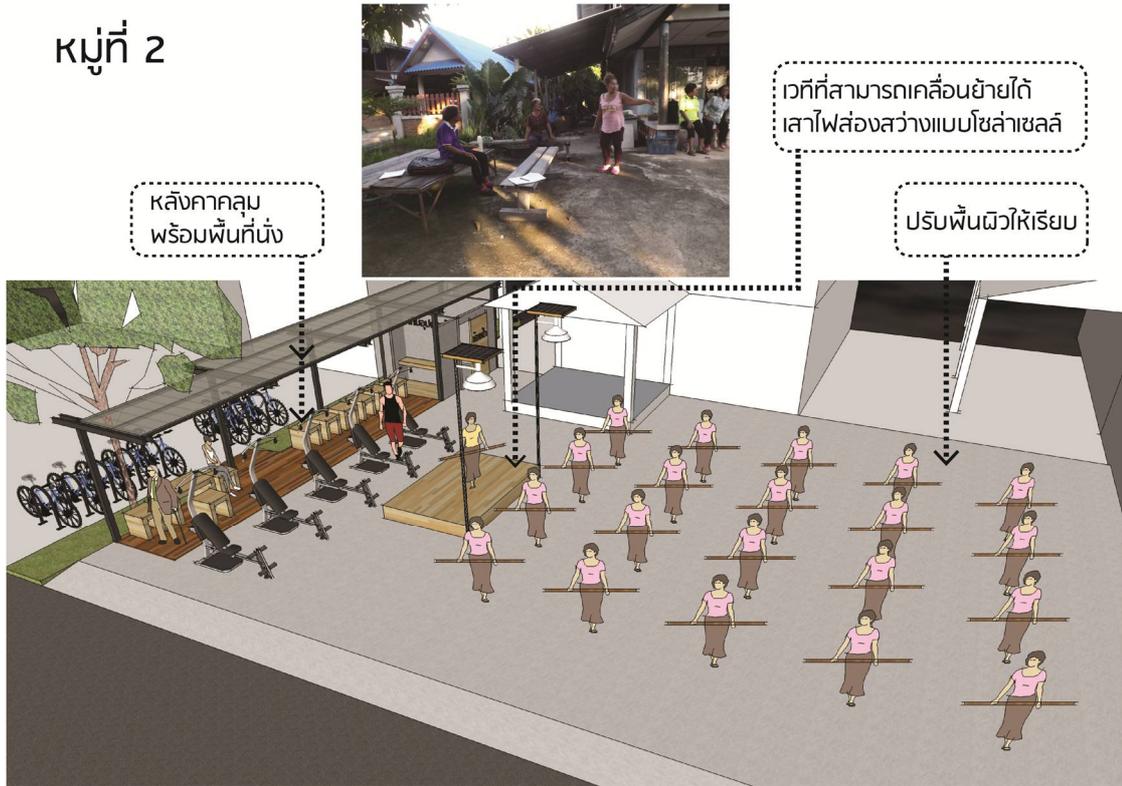
รูปที่ 10.27 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ลาน ศาลา SML

หมู่ที่ 5

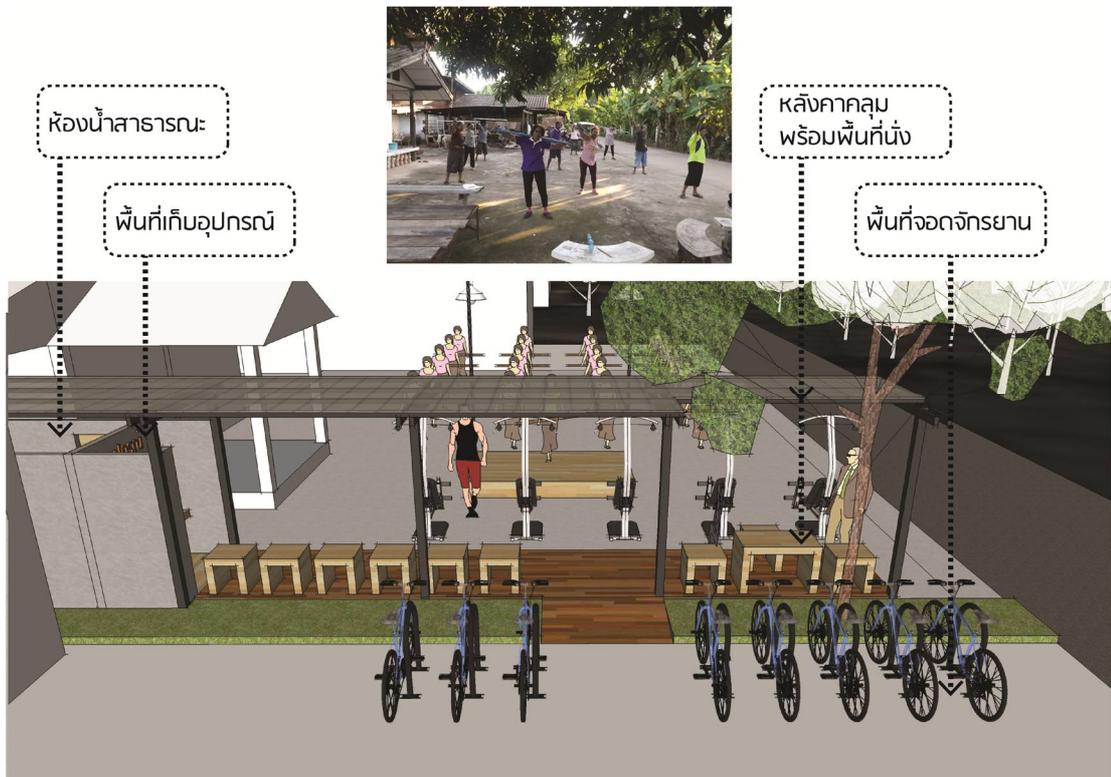

รูปที่ 10.28 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ลาน ศาลา SML(ต่อ)

หมู่ที่ 2

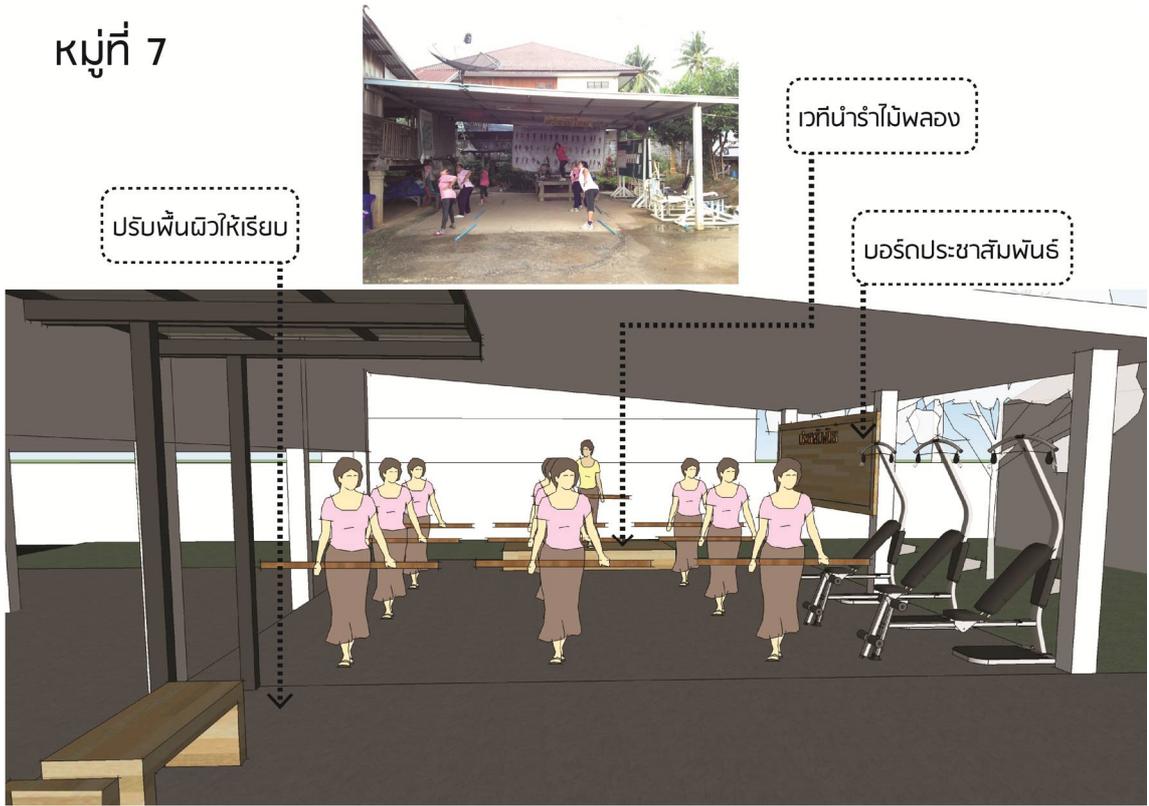

รูปที่ 10.29 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 2 ลานกิจกรรม

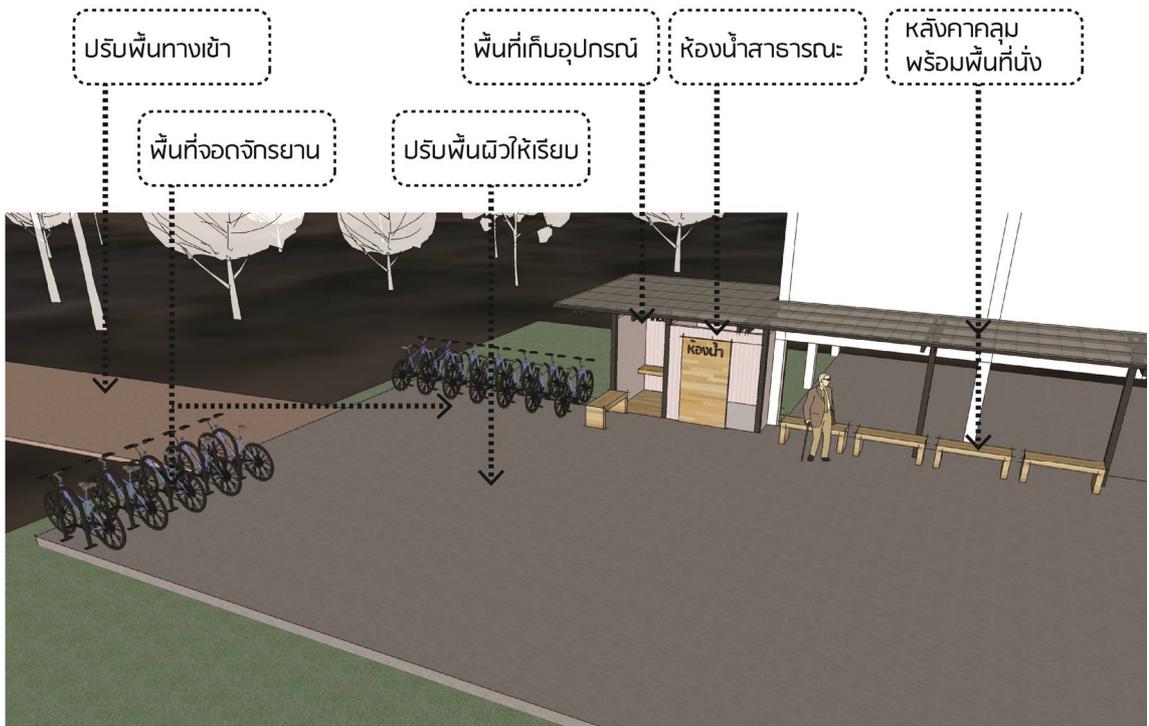

รูปที่ 10.30 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 2 ลานกิจกรรม(ต่อ)

หมู่ที่ 7

รูปที่ 10.31 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน

รูปที่ 10.32 ปรับพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ หมู่ที่ 7 บ้านผู้ใหญ่บ้าน(ต่อ)

3) พื้นที่พักผ่อนและพบปะพูดคุย

พื้นที่พักผ่อนและพบปะพูดคุยใน 4 พื้นที่ ได้แก่ บริเวณศาลาริมแม่น้ำน่าน ศาลาริมคลองหนองเหล็ก พื้นที่ริมหน้าวัดสะกิดน้ำมัน วัดคู้งวารี ควรจัดให้อยู่ในแผนการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะระยะยาวโดยมีรายละเอียดดังนี้

- ◎ สร้างบรรยากาศพื้นที่พักผ่อนและพบปะพูดคุยด้วยการจัดภูมิทัศน์ให้ร่มรื่นสวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อน
- ◎ เพิ่มศาลา หรือพื้นที่หลังคาบังแดดบังฝน ในลักษณะอาคารโล่ง ให้สามารถใช้งานได้หลากหลายช่วงเวลา
- ◎ ปรับสภาพพื้นผิวต่างระดับให้ปราศจากสิ่งกีดขวาง โดยการปลูกหญ้าธรรมชาติ พืชคลุมดิน ให้มีระดับเดียวกันทั้งหมด เพื่อช่วยลดการเกิดอันตรายจากการเดินสะดุด
- ◎ ปรับปรุงที่นั่งให้มีความแข็งแรงเพียงพอ ควรออกแบบเก้าอี้หรือมานั่งหลากหลายลักษณะ ให้สามารถเลือกใช้ตามความต้องการได้
- ◎ เพิ่มแสงสว่างให้กับศาลาหรือพื้นที่นั่งพักให้สามารถใช้งานได้ในเวลาแสงน้อย หน่วยงานราชการควรร่วมมือกับทางวัดในการปรับปรุงพื้นที่นั่งพักผ่อนให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่นเหมาะแก่การใช้งาน

4) จุดบริการสุขภาพและรับเบียร์ยังชีพ

พื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์และศูนย์กลางชุมชน อาทิเช่น ศาลา SML ลานออกกำลังกาย และบ้านผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่จะใช้เป็นจุดรับเบียร์ยังชีพและให้บริการด้านสุขภาพ หรือการประชุม การทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งทุกๆเดือนผู้สูงอายุตัวแทนของผู้สูงอายุจะมารับเบียร์ยังชีพ จึงมีความจำเป็นที่จะบรรจุแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ลงในแผนระยะกลาง ใน 7 พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ หมู่ 3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 และหมู่ 7 ศาลา SML หมู่ที่ 1 และหมู่ 5 วัดยางเอน และประชุมชนของหมู่ 8 รายละเอียดแนวทางการปรับปรุง ดังนี้

- ◎ พื้นที่จุดบริการควรเป็นพื้นที่ที่มีหลังคาคลุมสามารถบังแดดหวังฝนได้เป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมใช้ช่วงเวลากลางวัน
- ◎ ควรปรับปรุงที่นั่งผู้สูงอายุในการรับบริการ ให้มีปริมาณเพียงพอและมีความแข็งแรงปลอดภัย เนื่องจากมีผู้สูงอายุจำนวนมากมาใช้บริการ
- ◎ ควรจัดให้มีห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุหรือปรับปรุงห้องน้ำของอาคารเดิม เช่น ห้องน้ำในศาลา SML ให้เหมาะสมปลอดภัยสามารถให้ผู้สูงอายุที่ใช้บริการเข้าถึงได้โดยสะดวก
- ◎ ควรปรับปรุงพื้นผิวต่างระดับในบริเวณที่ผู้สูงอายุรับบริการเพื่อป้องกันอันตรายจากการสะดุดหกล้ม
- ◎ เพิ่มราวจับหรือราวกันตกในบริเวณให้บริการ เช่น ทางเดิน ระเบียงเพื่อช่วยในการพยุงตัวของผู้สูงอายุ
- ◎ เพิ่มบอร์ดประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านผู้สูงอายุหรือความรู้สำหรับผู้สูงอายุได้ศึกษาในช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม

๑ สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่สอดคล้องกับโครงการ SML เช่น ชมรม โดยใช้พื้นที่ศาลาให้มีความอนุเคราะห์มากยิ่งขึ้น มีความถี่ในการใช้งานและความหลากหลายของช่วงวัย

5) ถนน ซอย ทางเท้า ในชุมชน

แม้ว่าถนน ซอย ตรอก และทางเท้าในชุมชนจะไม่ได้จัดอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงให้มีความปลอดภัยเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและบุคคลทุกวัยเนื่องจากผู้สูงอายุจะต้องใช้เส้นทางเหล่านี้ในการเดินทางจากบ้านไปยังพื้นที่สาธารณะ การปรับปรุงถนน ซอย และทางเท้าจะมีความเป็นไปได้น้อยเนื่องด้วยงบประมาณที่จำกัด แต่มีความสำคัญที่จะระบุเอาไว้ในแผนระดับกลางดังนี้รายละเอียดการปรับปรุงดังนี้

๑ ควรปรับปรุงพื้นผิวทางเดินเท้า ซอย ตรอก ในบริเวณพื้นที่ชุมชนหนาแน่นให้เหมาะสมต่อการเดิน การใช้จักรยาน และจักรยานยนต์ ขจัดสิ่งกีดขวางและพื้นผิวต่างระดับ รวมไปถึงร่องระบายน้ำที่อาจเกิดอันตรายต่อการเดิน และการใช้ยานพาหนะ 2 ล้อ

๑ ควรเพิ่มแสงสว่างในทางร่วมทางแยกที่การใช้งานถี่รวมถึงพื้นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่สาธารณะของชุมชน

๑ ควรจัดให้มีสัญลักษณ์เตือนในทางร่วมทางแยกและบริเวณหน้าพื้นที่สาธารณะของชุมชน

๑ สร้างความตระหนักถึงอันตรายในการใช้รถใช้ถนนในชุมชน การเคารพผู้ใช้ถนนด้วยยานพาหนะขนาดเล็ก และการเดิน

๑ องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงและบริหารจัดการความปลอดภัยของเส้นทางในชุมชนในด้านความเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนอกเหนือจากการพัฒนาคุณภาพและขนาดของถนน

9 กิจกรรมการดำเนินงาน

9.1 การลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

หลังจากการพิจารณาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในอีกหลายครั้งเพื่อนำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะกลับไปพูดคุยรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะจนได้มาซึ่งแนวทางการปรับปรุงขั้นสุดท้าย

รูปที่ 10.33 การลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นต่อแนวทางการปรับปรุง

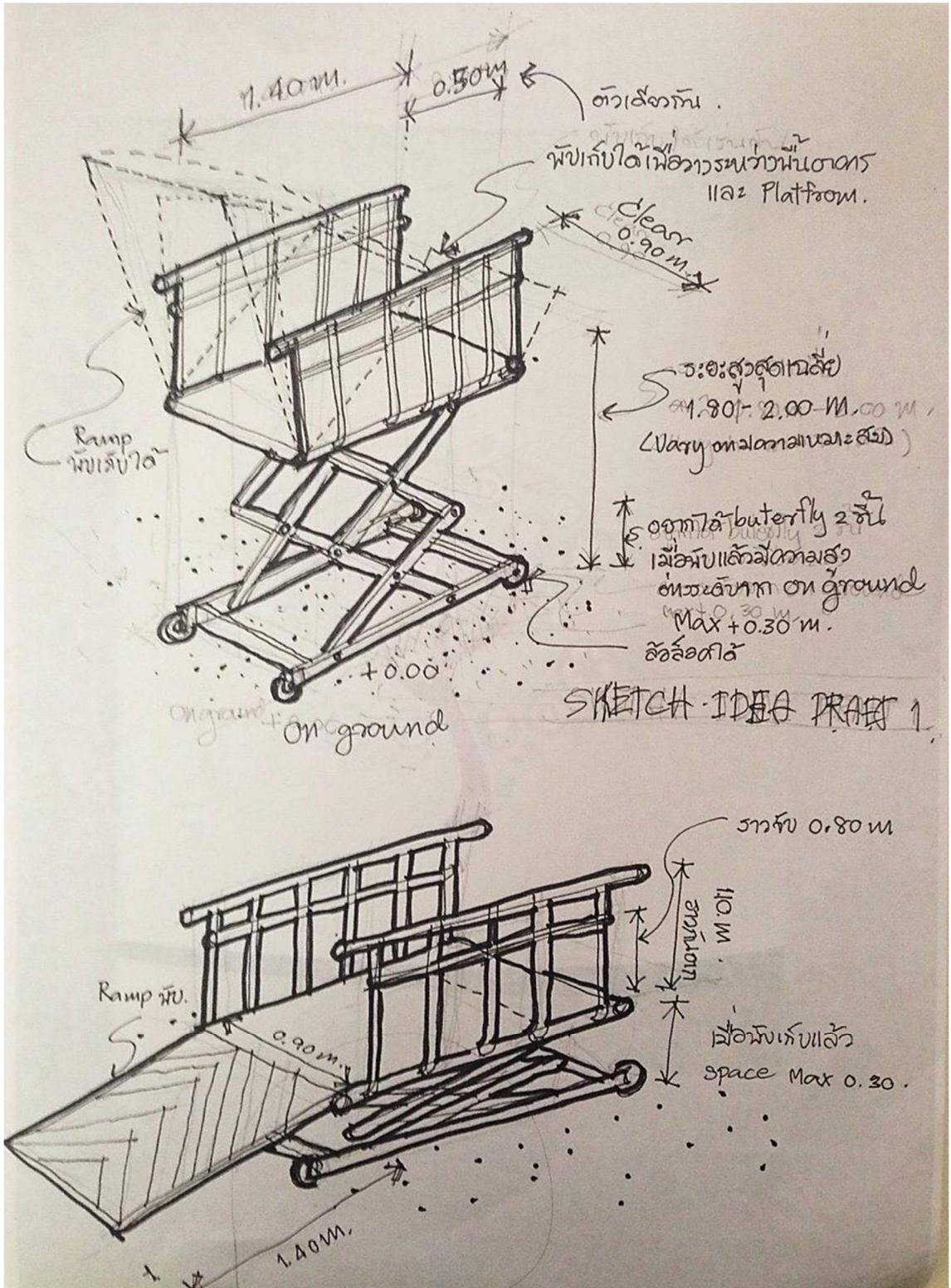
9.2 การออกแบบและจัดทำลิฟต์ผู้สูงอายุ

การออกแบบจัดทำที่ผู้สูงอายุมีการประชุมปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ วิศวกร และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบโต๊ะยกสูงที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อตรวจสอบวิธีและแนวทางการเป็นไปได้ในการสร้างต้นแบบสำหรับผู้สูงอายุ

ภายหลังจากทำความเข้าใจเบื้องต้นในการออกแบบลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุที่มวิจัยย่อยโครงการที่ 5 และ 6 ได้ร่วมกันออกแบบสำหรับผู้สูงอายุให้มีขนาดและความเร็วพอเหมาะต่อการใช้งาน ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงรายละเอียดขั้นสุดท้ายและการส่งมอบให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล

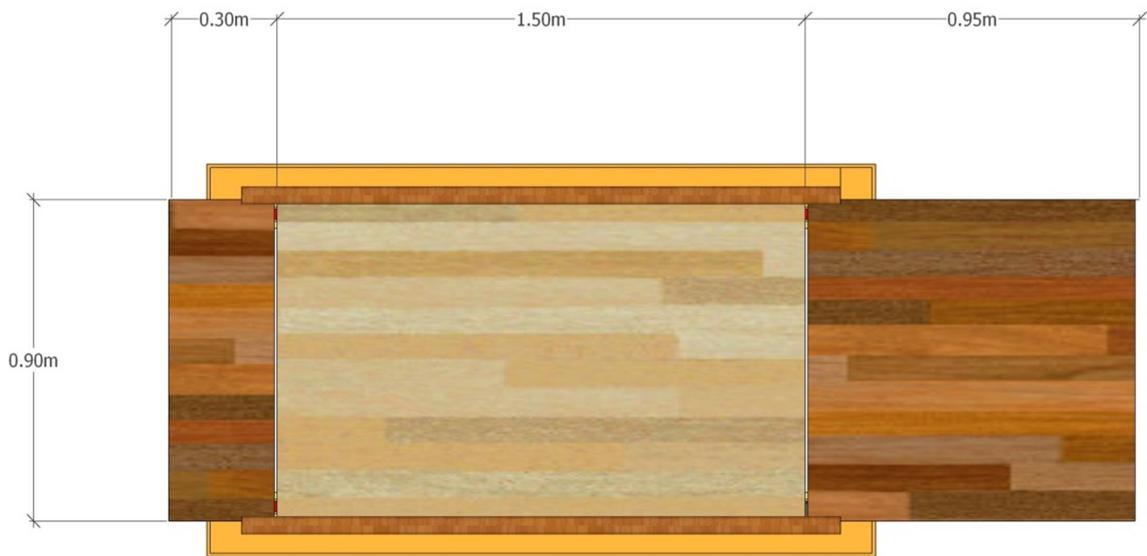
รูปที่ 10.34 การพูดคุยแนวทางการสร้างลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุเบื้องต้น

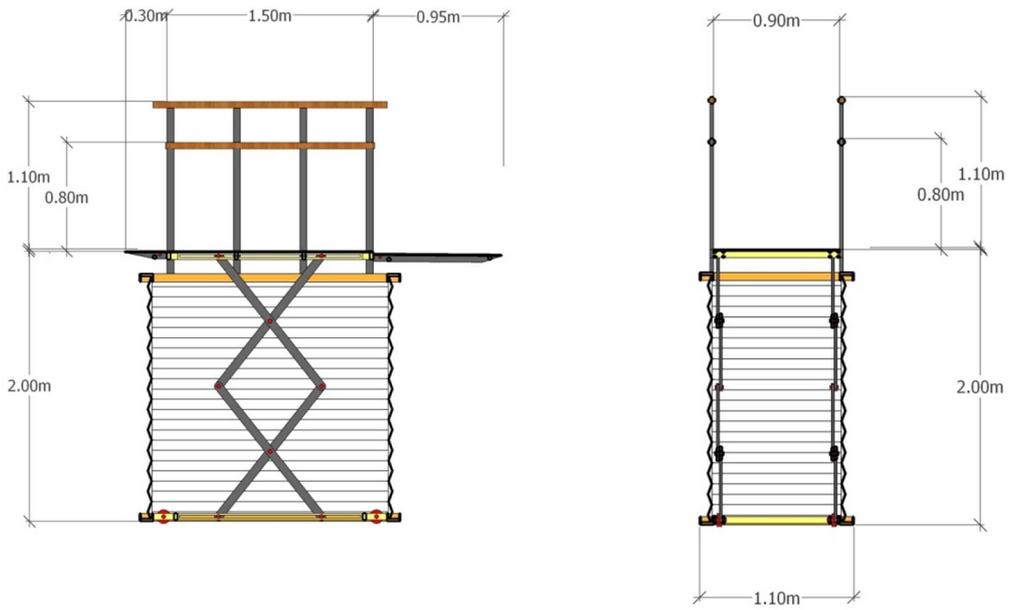
รูปที่ 10.35 แบบร่างขั้นที่ 2 ลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ (โดย อ.ช่อเพชร พานระลึก)

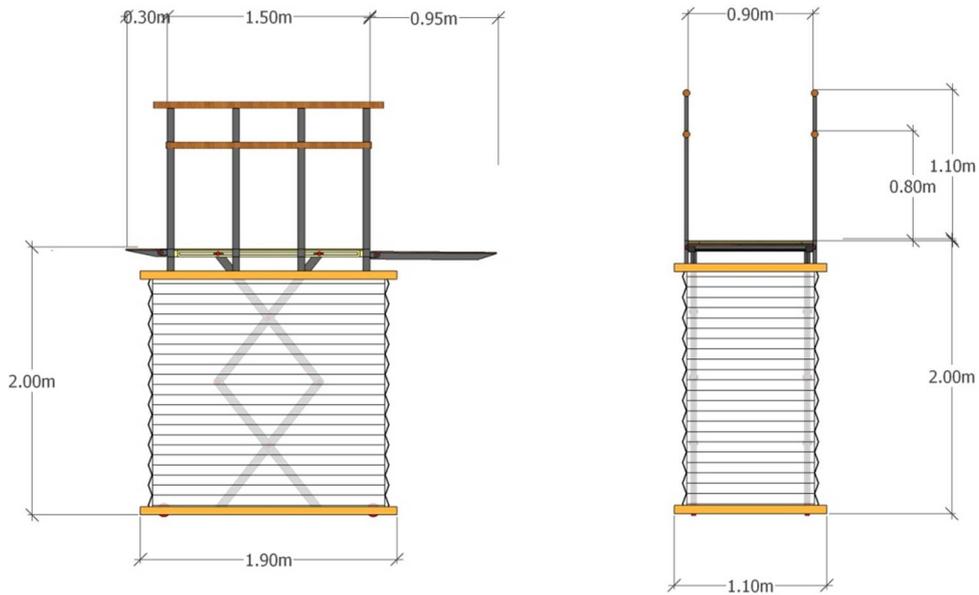
รูปที่ 10.36 การจัดทำลิฟต์ผู้สูงอายุ

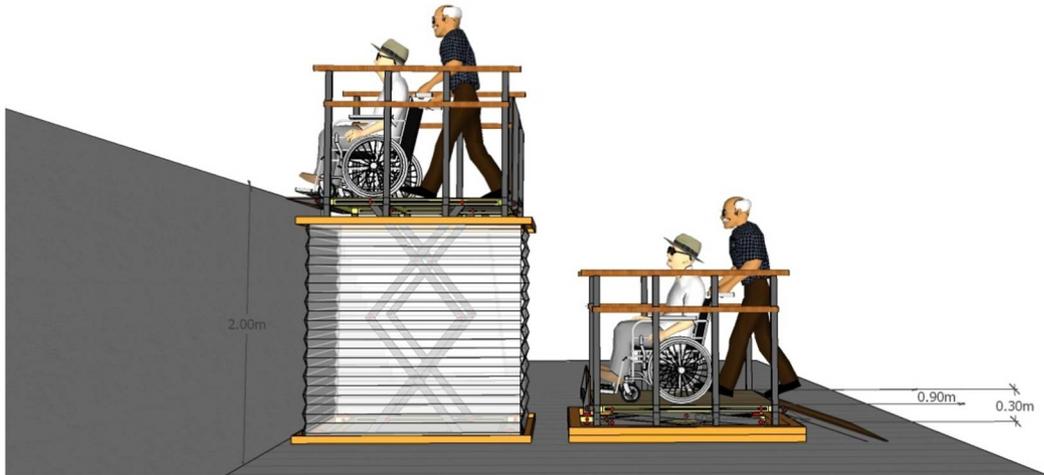
รูปที่ 10.37 แบบรายละเอียดลิฟต์ผู้สูงอายุขึ้นสมบурณ์(แปลน)

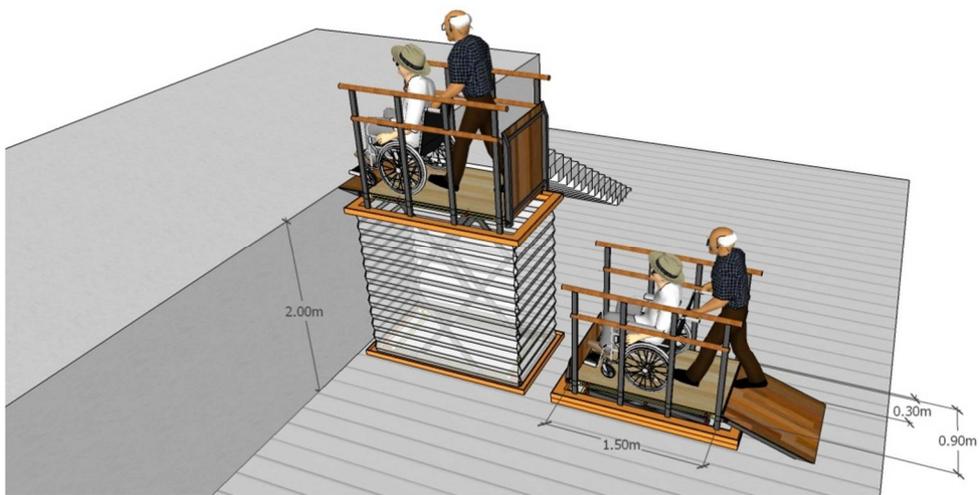
รูปที่ 10.38 แบบรายละเอียดลิฟต์ผู้สูงอายุขึ้นสมบรูณ์(รูปตัด)

รูปที่ 10.39 แบบรายละเอียดลิฟต์ผู้สูงอายุขึ้นสมบรูณ์(รูปด้าน)

รูปที่ 10.40 แบบรายละเอียดลิฟต์ผู้สูงอายุชั้นสมบูรณ์(ทัศนียภาพ)

รูปที่ 10.41 แบบรายละเอียดลิฟต์ผู้สูงอายุชั้นสมบูรณ์(ทัศนียภาพ)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่กิจกรรมสาธารณะเพื่อผู้สูงอายุที่มีภาวะเรื้อรัง (Making Public Space for Elderly with Chronic Condition.) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านสังคม ประชากร ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุและปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ศึกษาแนวทางการจัดการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและวางแผนบริหารจัดการร่วมกับองค์กรภาครัฐและเอกชนอย่างเหมาะสม โดยมีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการศึกษาข้อมูลสำมะโนประชากรผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์เพื่อทำความเข้าใจและกำหนดลักษณะของผู้สูงอายุ การสำรวจพื้นที่สาธารณะในเขตตำบลท่าโพธิ์เพื่อระบุตำแหน่งรัศมีการให้บริการ ประเมินความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะและความพอเพียงเชิงพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะเพื่อเข้าใจพฤติกรรมของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรม ทราบถึงปัญหาข้อจำกัดและโอกาสในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการออกแบบสำหรับทุกคน เมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

จากการลงสำรวจพื้นที่สาธารณะในตำบลท่าโพธิ์เพื่อทำความเข้าใจในคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะเบื้องต้น พบว่า พื้นที่สาธารณะในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีลักษณะที่แตกต่างจากพื้นที่สีเขียวและสวน ตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ทั้งในด้านขนาดความหมายและการใช้งานพื้นที่สาธารณะ แต่มีลักษณะที่เฉพาะตัว

เมื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบของชุมชนท่าโพธิ์พบว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของสังคมไทยในอดีตของเรายังมีโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนเกษตรกรรมและสังคมชาวพุทธที่เข้มแข็งในสามสถาบันหลักของชุมชนได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน อีกทั้งยังพบว่าพื้นที่สาธารณะในนิยามของตำบลท่าโพธิ์ ไม่มีความสัมพันธ์เชิงกรรมสิทธิ์ที่ดิน เช่น บริเวณบ้านผู้ใหญ่นบ้านกลายเป็นประชากรของพื้นที่สาธารณะชนิดหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวจะยังถูกใช้งานตามหลักความเอื้ออาทรต่อกัน แต่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาแสวงหาพื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะและมีความยั่งยืนเชิงกรรมสิทธิ์ที่ดินมาทดแทนหรือสนับสนุนพื้นที่สาธารณะในบริเวณบ้านของผู้ใหญ่นบ้านเดิม เช่น วัด ศาลา SML โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานที่ราชการ ทั้งนี้ความไม่ยั่งยืนทางด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เป็นรูปธรรมได้เนื่องจากติดปัญหาด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน

เมื่อพิจารณาถึงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่สาธารณะ พบว่ามีพื้นที่สาธารณะที่สามารถนำมาพิจารณาเป็นกลุ่มตัวอย่างด้านพื้นที่สาธารณะจำนวน 15 แห่ง พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มของพื้นที่สาธารณะได้ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัดและ ศาสนสถาน กลุ่มพื้นที่กิจกรรมออกกำลังกายและศูนย์กลางชุมชน กลุ่มพื้นที่ริมน้ำพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ กลุ่มบริการสุขภาพ กลุ่มทางเท้าชอยถนนในชุมชน สอดคล้องกับวิธีการแบ่งกลุ่มพื้นที่สาธารณะ ในการศึกษาการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะและเส้นทางเชื่อมต่อบริเวณถนนทรงวาดเขตสัมพันธวงศ์ จากการประเมินตำแหน่งของพื้นที่สาธารณะทั้ง 15 แห่ง ที่กระจายอยู่ในตำบลท่าโพธิ์ เทียบกับตำแหน่งศูนย์กลางของชุมชนแต่ละหมู่ โดยกำหนดรัศมีการให้บริการโดยสมมุติว่าผู้สูงอายุเดินทางด้วยการเดินและจักรยานเป็นหลักซึ่งเป็นพฤติกรรมการเดินทางที่สอดคล้องจากการทำสำมะโนประชากรผู้สูงอายุ พบว่าพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่มีลักษณะซ้อนทับกับ

ตำแหน่งของศูนย์กลางชุมชนและมีจำนวนที่พอเพียงต่อการเดินทางของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะใช้บริการพื้นที่สาธารณะโดยอาศัยหลัก 2 ประการคือ

1) พฤติกรรมการเดินทาง กล่าวคือพื้นที่สาธารณะจะต้องอยู่ในระแวกบ้าน สามารถเดินข้างเข้าถึงได้โดยสะดวกและการเดินทางจะต้องไม่ผ่านถนนขนาดใหญ่ หรือถนนที่มีการจราจรคับคั่ง หรือสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติที่ขัดขวางการเดินทางทำให้ลักษณะทางกายภาพของตำบลท่าโพธิ์ถูกแบ่งด้วยแม่น้ำน่าน คลองส่งน้ำชลประทาน ถนนหมายเลข 117 ที่เชื่อมต่อพิชณูโลกกับอำเภอบางระกำและถนนเลี่ยงเมืองหมายเลข 1063 ที่เชื่อมต่อตัวพิชณูโลกกับอำเภอบางระกำและถนนเลี่ยงเมืองหมายเลข 126

2) การแบ่งตามเขตการปกครองภายใต้การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กล่าวคือผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่จะต้องรับเบี้ยยังชีพโดยแบ่งเป็นหมู่บ้าน ทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มทางสังคมย่อยซึ่งสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการพื้นที่สาธารณะ

จากการประเมินคุณภาพความเป็นมิตรของพื้นที่สาธารณะทั้ง 15 แห่ง ตามแบบประเมินโครงการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุโดยเลือกเอาเฉพาะเกณฑ์การประเมินที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยพื้นถิ่น จำนวน 14 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานขององค์การอนามัยโลก ที่ได้กล่าวถึงความแตกต่างในการประเมินความเป็นมิตรของเมืองต่อผู้สูงอายุในแต่ละประเทศ ด้วยปัจจัยที่มีบริบททางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จึงไม่ใช่การจัดอันดับหรือวัดผลในแต่ละเมือง แต่ใช้แบบประเมินเป็นแนวทางในการปรับปรุงเมืองของตนเองตามบริบทที่แตกต่าง การประเมินใช้การพิจารณาจากการสัมภาษณ์กลุ่มของทีมงานวิจัย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชน ใช้การตรวจสอบความเห็น 5 ระดับจากเห็นด้วยมากไปหาน้อย (คะแนน 0 หมายถึง ไม่ได้รับการประเมินในหัวข้อนั้น) ซึ่งการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าใจในความหมายของแบบประเมินเป็นผู้ให้คะแนน

ดังที่ได้กล่าวไปในผลการวิจัยว่ามีเพียง 4 พื้นที่เท่านั้นที่มีคะแนนการประเมินต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียง 3 ข้อของแบบประเมินที่ผู้ประเมินไม่ได้รับการประเมิน(คะแนน 0) แต่มีความจำเป็นในการปรับปรุงให้ดีขึ้นได้แก่ 1) การมีห้องน้ำสาธารณะทั้งภายในและภายนอกอาคารที่เพียงพอ สะอาด ใช้วัสดุที่ดีปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีขนาดสัดส่วนและสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน 2) อาคารสาธารณะที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและเห็นได้ง่าย มีที่นั่งพัก รววจับ ทางลาด หรือลิฟต์ที่มีความปลอดภัยเพียงพอ 3) จุดบริการพิเศษสำหรับผู้สูงอายุและผู้ใดโอกาส นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์ยังได้ระบุถึงระบบการส่งต่อผู้สูงอายุในชุมชนในกรณีฉุกเฉิน การแจ้งเตือนต่อข่าวจากชุมชนสู่ผู้สูงอายุอันจะช่วยให้การดูแลรักษาผู้สูงอายุในกรณีฉุกเฉินเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

การพิจารณาแนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะอยู่ภายใต้แนวความคิด HAAT MODEL ใน 4 ปัจจัยในการพิจารณาได้แก่ ผู้สูงอายุ กิจกรรม บริบทพื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าพื้นที่สาธารณะประเภทต่างๆ จำเป็นต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยตามหลักการการออกแบบเพื่อทุกคน เช่น ที่นั่ง พื้นผิว ทางลาดหรือลิฟต์ ประเด็นส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาด้านการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้สูงอายุและ มีความจำเป็นในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เป็นไปตามคู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุก

คนของสมาคมสถาปนิกสยาม ในขณะที่มีบางประเด็นที่งานวิจัยค้นพบว่าไม่มีความสอดคล้อง เช่น มีความต้องการด้านแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะสำหรับการออกกำลังกายรำไม้พลองน้อยกว่าความต้องการหลังคาบังแดดบังฝน ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุต้องเดินทางจากพื้นที่สาธารณะกลับบ้านให้ทันก่อนค่ำ เพื่อป้องกันอันตรายจากการเดินทางในถนนตรอกซอยที่มีแสงน้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแสงสว่างมีความจำเป็นในบริเวณเส้นทาง ตรอก ซอยมากกว่าในพื้นที่สาธารณะ

ช่วงสุดท้ายการประชุมปรึกษาในที่มงานวิจัยและตัวแทนผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าปัญหาการขึ้นลงอาคารสาธารณะของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันถือเป็นปัญหาสำคัญของอาคารสาธารณะในประเทศ แม้ว่าจะมีกฎหมายออกมาควบคุมให้อาคารสาธารณะจะต้องมีทางลาดและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ แต่ด้วยคุณลักษณะของทางลาดที่สามารถใช้งานได้จริงจะต้องมีอัตราส่วนไม่น้อยกว่า 1 : 12 ทำให้การปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิมเป็นไปได้ยาก ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการปรับปรุงทางลาดแต่ละจุด ไม่สัมพันธ์กับปริมาณการใช้ของผู้สูงอายุ ในขณะที่ "ลิฟต์" สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ สามารถตอบโจทย์การปรับปรุงทางลาดและการเปลี่ยนระดับของอาคารสาธารณะได้ แต่จากการสำรวจผู้ผลิตลิฟต์สำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุในท้องตลาดในประเทศไทยพบว่ายังมีราคาสูงมาก ลักษณะการติดตั้งเป็นแบบเฉพาะอาคารไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือนำไปใช้ประโยชน์กับอาคารอื่นๆ ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ ผู้วิจัยจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายนี้ โดยการทดลองออกแบบลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ โดยปรับปรุงโต๊ะยกสูงไฮดรอลิกที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีราคาถูกและสามารถรับน้ำหนักเครื่องจักรกลโรงงานขนาดใหญ่ได้ให้สามารถขนถ่ายผู้สูงอายุขึ้นลงอาคารสาธารณะที่มีความสูงไม่เกิน 2 เมตร ให้มีราคาต่ำกว่าท้องตลาด มีขนาดเล็กสำหรับรถเข็นและผู้ดูแลเพียง 2 คน มีน้ำหนักเบาสามารถขนย้ายด้วยคน 2 ถึง 3 คน ไปใช้ในกิจกรรมที่ผู้สูงอายุจะต้องขึ้นลงอาคาร เช่น ศาลาวัด เวทีการแสดง อาคารสาธารณะ รวมถึงบ้านผู้สูงอายุที่ไม่สามารถขึ้นลงด้วยตัวเองได้ โดยการร่วมทุนระหว่างโครงการย่อยที่ 5 และ 6 เพื่อมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ นับเป็น 1 ในนวัตกรรมผลผลิตการวิจัยครั้งนี้ การออกแบบและจัดทำลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุในครั้งนี้ ยังเป็นชุดความคิดต้นแบบแรกที่ยังมีข้อบกพร่องและด้วยเวลาที่จำกัด ทำให้งบประมาณการจัดทำยังอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าที่ตั้งเป้าไว้แต่มีราคาถูกกว่าท้องตลาดมาก

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ 1) แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในตำบลท่าโพธิ์ ซึ่งได้ยกตัวอย่างเฉพาะพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีรูปแบบการปรับปรุงซ้ำกันมานำเสนอในลักษณะภาพสามมิติให้สามารถเข้าใจง่าย โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้สูงอายุในการประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ และปรับให้เหมาะสมที่สุดตามเวลาที่กำหนด ข้อจำกัดของการนำผลการวิจัยไปปรับปรุงให้เป็นรูปธรรมขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยสำคัญคือ ปัญหาด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินพื้นที่สาธารณะ ขาดความยั่งยืนในการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่และปัญหาด้านงบประมาณการปรับปรุงให้เป็นไปตามรูปแบบที่ผลการวิจัยได้นำเสนอไว้ ผลผลิตนี้จะเป็นตัวอย่างข้อมูลเบื้องต้นให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะต่อไป 2) ลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุ เป็นผลผลิตจากการคิดร่วมกันของโครงการย่อย 2 โครงการ โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนา รูปแบบของลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่มีราคาถูก สามารถจัดหาได้ในงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหรืองบประมาณของชุมชนเอง โดยใช้ระบบการยืมคืนจากแนวความคิดการบริหารจัดการ “การยืมของจากวัด” โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมาปรับใช้ให้ผลผลิตมีความเป็นสาธารณะ ประโยชน์สูงสุด และเป็นต้นแบบในการพัฒนาลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุและการปรับปรุงอาคารสาธารณะที่มีอยู่เดิมในประเทศไทยในการขึ้นลงของผู้สูงอายุและผู้พิการ

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปในพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์หรือในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ ควรที่จะมุ่งเน้นศึกษาศักยภาพและความเป็นไปได้ในการสร้างพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในพื้นที่ที่มีความเป็นสาธารณะมากกว่าปัจจุบัน ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อลักษณะกิจกรรมของผู้สูงอายุในชุมชน ควรพัฒนารูปแบบลิฟต์สำหรับผู้สูงอายุจากต้นแบบในการศึกษาวิจัยพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์ให้มีความต่อเนื่อง สามารถผลิตลิฟต์ในราคาถูกลงมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ในโครงการปรับปรุงอาคารสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการให้กว้างขวาง